ԳԻՏԱԿ

ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի պաշտոնաթերթ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է 1998 Թ. ՓԵՏՐՎԱՐԻՑ

16—31 ՀՈՒԼԻՍԻ 1995 Թ., № 12 (55)

ԳԻՆԸ՝ 25 ԴՐԱՄ

Նորից երգեցին շատրվանները։

Նարեկացին և քրիստոնեական հումանիզմը

Հայ ժողովրդի համար չկա բանաստեղծի ավելի բարձր չափանիշ, քան Գրիգոր Նարեկացին: Հազար տարի է անցել նրա ապրած դարաշրջանից, տասը դար: Դարերը, սակայն, ոչ թե մարել, այլ ավելի են բորբոքել սերը նրա անձի ու գործի նկատմամբ: Հայ ժողովուրդը միշտ էլ սրբազան երկյուղածությամբ է տվել Նարեկացու անունը՝ նրա ստեղծագործության մեջ տեսնելով ժառանգորդական այն սերտ կապը, որ կա հայոց հին ու նոր բանաստեղծության, լեզվի, ազգային ոգու և ոճի միջև: Նարեկացին միջնադարի հայ գեղարվեստական մտածողությունը բարձրացրեց մի աստիճանի, որը ժամանակի համաշխարհային գրականության համապատկերի մեջ կազմում է նրա բարձրագույն մակարդակը: Նարեկացու ստեղծագործության համամարդկային արժեքը բացահայտվում է դարից դար, սերնդից սերունդ, երկրից երկիր:

Ամեն մի ժողովուրդ գալիս է իր անցյալի քաղաքակրթությունից։ Հետագայում հայացքն անհրաժեշտ է ոչ միայն անցյալի արժեքները գնահատելու, այլև այդ արժեքներից օգտվելու համար։ Նարեկացու ստեղծագործությունն ամբողջացնում է համաշխարհային գրականության և մշակույթի զարգացման օրինաչափության պատկերը։ Նա առաջիններից մեկն էր, որ միջնադարում դիմեց մարդկային ներաշխարհի քնարական արտացոլմանը՝ անհատական սկիզբը միահյուսելով համամարդկային ապրումների վերարտադրման հետ։ Հանճարեղ խորաթափանցությամբ նա բացահայտեց հակասություններից ծվատվող անհատի այն ողբերգությունը, որ ծնվում է մարդու բարոյական անկատարության և աստվածային կատարելության հասնելու անհնարինությունից։ Աստծուն վերընծայված նրա հառաչանքի մեջ խտացել է մարդու՝ արդարության և ճշմարտության, բարու և գեղեցիկի հարատև ձգտման տանջանքն ու տենչանքը։

Նարեկացին ապրել և ստեղծագործել է 10-րդ դարում՝ հայ ժողովրդի պատմության մեջ բարենպաստ մի ժամանակաշրջանում, Հայաստանը թոթափել էր արաբական լուծը, վերականգնել իր պետական անկախությունը։ Հասարակական-քաղաքական և տնտեսական վերելքը նպաստավոր պայմաններ էին ստեղծել արվեստի և գրականության, գիտության և ճարտարապետության զարգացման համար։ Հակամարտության պայքարը ծնում էր տարամետ մտքեր և գաղափարներ։ Գրականությունը, ինչպես միշտ, կոչված էր արձագանքելու նոր տեղաշարժերին, արտացոլելու կյանքը։ Մարդկային հոգեբանության հակասականությունն արտահայտվում էր մի կողմից՝ աշխարհայինը սիրելու, կյանքի վայելքներին տրվելու, մյուս կողմից՝ երկրայինը մերժելու, վանք ու անապատ քաշվելու և հոգու փրկության ձգտելու մեջ։ Նարեկացու թվակիր առաջին երկը Երգ երգոցի մեկնությունն է՝ գրված 977 թվականին, վերջինը՝ Մատյանը, որն ավարտել է 1002 թվականին՝ մահից մեկ տարի առաջ։ Ստույգ տարեթվերի այս սահմանն ընդգրկում է ստեղծագործական կյանքի ուղիղ քառորդ դար՝ 25 տարի։ Նարեկացին վախճանվել է, ինչպես ասված է նրա վարքում, համեմատաբար երիտասարդ՝ «չև ևս կատարեալ զընթացս աստի կենացս այլ երիտասարդական տիս վախճանեալ՝ ի Թուականիս մերում ՆԾԸԲ ամին», այսինքն՝ 1003 թվականին։

Հոգևոր-գաղափարական այն մթնոլորտը, ուր ձևավորվել են Նարեկացու հայացքները, հավիտենական մի ճշմարտություն էր ճանաչում՝ Աստված, բարձրագույն մի հեղինակություն՝ Աստվածաշունչը, մարդկային մի առաքինություն՝ հավատը, բարոյական մի կատարելություն՝ Հիսուսի կերպարը։ Նարեկացու բանաստեղծական աշխարհը պայմանավորված է նրա աշխարհայեցողությամբ, ժամանակի կրոնա-միստիկական և բարոյա-իմաստասիրական ըմբռնումներով։ Նա հավատում է ամենազոր և անիմանալի Աստծուն՝ բոլոր գոյերի միակ արարչին՝ առանց քննելու։ Մարդկության պատմությունը նա պատկերացնում է ոչ այլ կերպ, քան քրիստոնեական ուսմունքի գծած ուղեծրով՝ արարչագործությունից մինչև վերջին դատաստան՝ զուգորդված հոգու հետմահու հատուցման հավատին։

Թեև գրականության խնդիրը գեղարվեստական ճշմարտության հասնելն է, սակայն ամեն դարաշրջան առաջ է քաշել մարդու կերպավորման տարբեր եղանակներ, կերտելով իր ոգուն ներդաշն իդեալներ։ Քրիստոնեական գրականությունը հրաժարվեց անտիկ առասպելաբանությունից և աշխարհիկ ոգուց, Վերածնության դարաշրջանը մերժեց միջնադարի կրոնա-աստվածաբանական գաղափարաբանությունը, մարդու՝ Աստվածանալու միստիկ իդեալը։

Անտիկ հումանիզմի ելակետը գերազանցապես դիցաբանական էր, միջնադարինը՝ առավելապես աստվածաբանական։ Վերածնության դարաշրջանի արվեստի հիմքը դարձավ մարդու, կյանքի և բնության նոր հայեցողությունը։ Միջնադարի գրականությունն աստվածակենտրոն գաղափարների արտահայտություն էր, Վերածնությանը՝ մարդակենտրոն։ Սա է, ահա, այն սահմանաբաժանը, որ ըստ արվեստի և գրականության բովանդակության և արտացոլման եղանակի՝ մի երկրի մշակույթը դարձնում է միջնադարի մեկ այլ երկրի մշակույթ՝ Վերածնության դարաշրջանի երևույթ։ Այս տեսանկյունից էլ ոչ միայն 10-րդ դարի, այլև մինչև 14-րդ դարի հայ մշակույթը ավատատիրության դարաշրջանի մշակույթ էր, միջնադարյան կենսահայեցողության և աշխարհընկալման մշակույթ։ Մտավոր զարգացման հունը դեռևս դուրս չէր եկել աստվածաբանական, դավանաբանական հայացքների խնամակալությունից։ Հայ գրականության հումանիստական բովանդակությունը հանգում էր քրիստոնեական սիրո և ներման, կարեկցանքի և աշխարհուրացության միջնադարյան գաղափարների նույն ուղեծիրին։ Մարդը հանդես էր գալիս իբրև մարդկային վերացարկված էություն և ոչ թե իբրև անհատ՝ բնավորության իր որույն գծերով։ Դա բխում էր միջնադարյան գեղագիտական այն հայեցակետից, ըստ որի կարևոր էր ընդհանուրը, իսկ մասնավորը ստորադասված էր նրան, ինչպես մասը՝ ամբողջին։ Ըստ Դավիթ Անհաղթի՝ ավելի խոր և բովանդակալից է ծառ հասկացությունը՝ իբրև ընդհանուր արտահայտություն, քան ընկուզենին կամ տոսախին՝ իբրև մասնավորի տեսակ։ Ընդհանուրը հանդես է գալիս էական, վերացարկված հատկանիշներով, մասնավորը՝ որոշարկված, քանակական բազմաթիվ դրսևորումներով։ Ուստի արվեստի նյութը պետք է լինի մարդկային էությունն ընդհանրապես և ոչ թե անհատը՝ անձնական և մասնավոր գծերով։ Որովհետև, ըստ Անհաղթի, «անհատներն անթիվ ու անհամար են, որովհետև ոմանք ոչնչանում են և ոմանք գոյանում, մի բան, որը մենք անկարող ենք հաշվարկի ենթարկել»։

Նարեկացին միջնադարի բանաստեղծ է, միջնադարի գեղագետ և մտածող։ Նրա ստեղծագործության մեջ առանցքային տեղ է գրավում Քրիստոսի կերպարը։ Մարդը բացահայտվում է նրա էության հարաբերությամբ։ Կրոնա-միստիկական իր պատկերացումները Նարեկացին բանաստեղծորեն մատուցել է այսպես՝

Զառ քեզ դարձն յեղանակեն արգահատելով՝
zոր աւրհնեմ,
Զճշան խաչիդ փրկութեան՝ զոր երկրպագեմ,
Զյարութեանն ճշմարտութիւն՝ որում հաւատամ,
Զփառացդ քո յայտնութիւն՝ զոր փառաւորեմ,
Զդատաստանիդ ահաւորութիւն՝ զոր խոստովանիմ,
Զքանիցդ յանդիմանութիւն՝ յորմէ զարհուրիմ,
ԶՀոգւոյդ Սրբոյ ինձ ուղեկցութիւն՝ զոր պաշտեմ,
Զաւծմանդ տեառնգրութիւն՝ զոր եւ համբուրեմ,
Զքագաւորելն քոյ քեզ, Տէր Յիսուս, որում պաղատիմ։

(*Բան ԼԴ, գ*)

Նարեկացու գեղագիտական հայացքները բխում են իր աշխարհայեցությունից։ Մի կողմից՝ այդ հայացքները ներդաշն են քրիստոնեական վարդապետությանը, մյուս կողմից՝ դրանք հարում են նորպլատոնականության այն հայեցակետին, ըստ որի հավիտենական և անփոփոխելի կատարելությունը բխում է Լույսի Հորից՝ արարչից և ճառագայթաձև արտահեղվելով լույսի նման թափանցում է բոլոր գոյերի մեջ։ Աստված գեղեցկի նախաձևերը պարփակում է իր մեջ։ Տեսանելի և զգալելի գեղեցիկը այլ բան չէ, քան վերզգայական, աստվածային գեղեցկի նախատիպի աղոտ ստվեր։ Նյութի մեջ մարմնավորված գեղեցիկը նույնական չէ իր հավիտենական նախաձևին։ Ուստի Նարեկացու համար էական է ոչ թե առարկայի նկարագրության ճշգրտությունը, այլ նրա խորհրդանշական իմաստը։ Նարեկացին նյութեղեն ամեն ինչ վերածում է խորհրդանիշի։ Որքան կարևոր է, թե ինչ է խորհրդանիշ դարձնում բանաստեղծը, նույնքան էլ կարևոր է, թե ինչ է ցանկանում արտահայտել նա։ Նարեկացին ոչ թե հրաժարվել է հոգևոր թեմաներից (նա նույնպես գրում է Հիսուսի ծննդյան ու մկրտության, նրա երկրային կյանքի դրվագների, խաչելության, համբարձման, հարության, պայծառակերպության մասին, ներբողում է Աստվածամորը, առաքյալներին, նահատակներին, սրբություններին և սրբերին և այլն), այլ ձգտում է հոգևոր գաղափարները մարմնավորել ճշմարիտ բանաստեղծական, հուզական պատկերների մեջ։ Նա բանաստեղծությունն աստիճանաբար ազատագրում է աստվածաբանական, կրոնական հասկացությունների վերացականությունից։ Զգացմունքայնությունը գեղարվեստական խոսքի կարևոր տարր է դառնում, էականը՝ զգայականից, առարկայականից բարձրանալը դեպի մտահայեցականը, դեպի խորհրդանշականն ու աստվածայինը։ «Զի որպէս որ յանուշահոտ մերձենայ՝ անուշահոտի, նոյնպէս և որ առ Աստուած մերձենայ՝ աստուածանայ»,— գրել է Նարեկացին։ Այսպիսով՝ Նարեկացին բնության տեսանելի գեղեցկության մեջ տեսնում է աստվածային գեղեցկի փայլը՝ մի կողմից, մյուս կողմից՝ մարմնավորի միջոցով ձգտում է բացահայտել հոգևորը։ Բնության նրա զգացողությունը որքան էլ հուզական և նկարչագեղ, դեռևս գեղարվեստական նպատակ չէ, այլ հոգևոր գաղափարներ արտահայտելու միջոց։ Ու թեև առաջին հայացքից թվում է, թե Նարեկացին վարդ է երգել, արև ու գարուն, ծառ ու ծաղիկ, ամպ ու անձրև, գետ ու ծով, հավք ու առյուծ, եզ ու սայլ և այլն, սակայն բանաստեղծն ամենից առաջ դրանք պատկերել է իբրև այլաբանություն, և իրավացի է Աբեղյանը, երբ «Տաղ Վարդավառին» բանաստեղծության մասին, որ մտահղացված է իբրև Հիսուսի պայծառակերպության այլաբանություն, գրում է, թե «Բանաստեղծը երգում է բնությունը, թեպետ դարձյալ կրոնական նպատակով»։

Նարեկացու համար բնությունը շնչավորված է աստվածությամբ։ Աստված ամենուր է՝ թե «Յերկնի անճառ եւ յերկրի անզնին» և թե «Ի տարր գոյի եւ յեզրս աշխարհի» (Բան ԽԱ, բ)։ Նա ձգտում է իմաստավորել տարբերի և երևույթների փոփոխությունների հիմքում ընկած անանցականը, ըմբռնել ներհակ տարրերի դիմադրությամբ ստեղծված ներդաշնակության գաղտնիքը, նոր կերպարանափոխությունների առաջացման պատճառներն ու հետևանքները, որոնք, իհարկե, կատարվում են Աստծու կամքով և միշտ էլ վերադառնում են իրենց նույն շրջապտույտին.

Որ հոլովես զտարերս՝ իբրեւ զանցաւորս
Եւ դարձեալ ի նոյն կայես՝ իբրեւ զյարակայս...

(*Բան, ԿԴ, բ*)

Ըստ Նարեկացու՝ մարդկային մարմինը կավ է, ուր բեկված է աստվածային լույսի ճառագայթը։ Հոգին կատարելագործվում է մարմնի մեջ՝ կրքերի ձգողության ուժի հաղթահարմամբ։ Ահա թե ինչու չպետք է անխոհեմ լինել կավի՝ մարմնի հանդեպ, որպեսզի նա իր «հողեղեն թանձր ծանրությամբ» չկասեցնի հոգու թռիչքը դեպի Աստված, որովհետև մարմինը կազմված է չորս տարրերից՝ հողից, ջրից, կրակից և օդից. «Զոմն ծանր եւ զոմն թեթեւ, Զմին զով եւ զմիւսն հրային» (Բան ԶԶ, ա), ուստի ներհակ տարրերի դիմադրությունը պետք կարողանալ պահել այնպիսի «հաւասարիմ հաւասարութեամբ», որ նրանց հավասարակշռությունը դառնա բարոյական առաքինությունների անխախտ հիմքը։ Մարդու մեջ անասնականի հաղթահարմամբ պետք է բարոյապես ազնվացնել հոգին։ Նորպլատոնականության

(*Շարունակությունը՝ 2-րդ էջում*)

Ֆ. Տ. Սարգսյանը՝ Պորտուգալական ակադեմիայի անդամ

Պորտուգալիայի պատմության ակադեմիան բարձր պատվի արժանացրեց Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի պրեզիդենտ, ակադեմիկոս Ֆադեյ Տաճատի Սարգսյանին՝ նրան ընտրելով այդ ակադեմիայի անդամ և հանձնելով անդամության մեդալ: Ինքը, Ֆադեյ Սարգսյանը, համեստորեն փորձեց շրջանցել հանդիսավոր այս արարողության մանրամասները: Սակայն քանի որ խոսքը նաև հայ-պորտուգալական գիտական, մշակութային կապերի զարգացման մասին է, որոշեցինք մանրամասներ ճշտել Պորտուգալիայում կայացած այս հանդիսության մասնակից, ՀՀ ԳԱԱ միջազգային կապերի բաժնի պետ Գագիկ Էվոյանի հետ:

— Պորտուգալիայում գիտնականների մեծարումը և անդամության մեդալի շնորհումը տոնական ծիսակատարություն է, քանի որ նշված հաստատության անդամները թվով քիչ են և անցնում են բավական բրծախնդիր ընտրություն:

— Ասացեք, իսկ նախկին Խորհրդային Միության հանրապետություններից կա՞ն ուրիշ գիտնականներ, որոնք ընդգրկված են այդ ակադեմիայում:

— Ոչ: Առաջինը այդ պատվին արժանացավ Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի պրեզիդենտը: Նշեմ նաև, որ ընտրյալների ընդհանուր թիվը երկու տասնյակի շրջանակում է:

— Հայազգի ուրիշ ի՞նչ գիտնականների անուններ են կապվում այդ հաստատության հետ:

— Ռոբերտ Գյուլբենկյանը ոչ միայն անդամ է, այլև շատ մեծ համարում ունի Պորտուգալիայի գիտական շրջանակներում: Նրա աշխատությունների երեք հատորները այստեղ ցուցադրված էին:

— Ո՞ր քաղաքում և ե՞րբ կայացավ հանդիսությունը:

— Լիսաբոնում, հունիսի 3-ին, մամուլի, հեռուստատեսության շատ լավ կազմակերպված լրատվության ու մեկնաբանման մթնոլորտում: Ինքնին այդ միջոցառումը միշտ էլ տպավորիչ է, քանի որ այդ ակադեմիան իր հիմնադրման արմատներով գալիս է միջնադարից և ջանում է պահել նշամենի ավանդույթը՝ զարգացնել կապերը, ընդգրկել գիտական հորիզոնները: Եվ անդամության պատիվը ոչ թե սոսկ մեծարանք է, այլ, որ շատ կարևոր է՝ ձայնի իրավունք, աշխատանքներին մասնակցելու հնարավորություն: Պետք է նշեմ նաև, որ ակադեմիայում Ֆադեյ Սարգսյանը հանդես եկավ շատ հանգամանալից և հետաքրքիր զեկուցմամբ, որը ընդունվեց շատ ջերմ՝ գիտական և հայ-պորտուգալական համագործակցության հետագա հեռանկարների զարգացման տեսանկյունից: Շատ ջերմ էր նաև Պորտուգալիայի պատմության ակադեմիայի պրեզիդենտ Ժոակիմ Սերաուի խոսքը՝ հայ-պորտուգալական համագործակցության լավագույն ցանկություններով:

Հարցազրույցը վարեց
Կարինե ՍԱՄՎԵԼՅԱՆԸ։

Նախագահությունը քննարկեց

ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը քննարկեց ՀՀ ԳԱԱ Բյուրականի աստղադիտարանում պետական ունեցվածքի պահպանման վիճակի մասին հարցը:

ՀՀ ԳԱԱ Բյուրականի աստղադիտարանի կոլեկտիվի ժողովներում և առանձին աշխատակիցների դիմումներում բազմիցս խիստ քննադատության է ենթարկվել աստղադիտարանի տնօրինությունը՝ պետական սեփականություն կազմող գույքի և այլ հիմնական միջոցների պահպանության նկատմամբ ցուցաբերած անպատասխանատու վերաբերմունքի համար: Աստղադիտարանի հաշվապահական հաշվառման, ֆինանսական և տնտեսական ծառայությունները, նյութական պատասխանատու առանձին գիտական ու արտադրական ստորաբաժանումների ղեկավարներ, տարիներ շարունակ օգտվելով տնօրինության թողտվությունից և անհրաժեշտ հսկողության բացակայությունից, պարզապես անուշադրության են մատնել պետական ունեցվածքի պահպանության գործը և պայմաններ ստեղծել նյութական արժեքների հափշտակման ու դրանք հետագա շահագործման համար ոչ պիտանի դարձնելու համար:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահության կողմից ստեղծված մասնագիտական հանձնաժողովը 1994 թվականի նոյեմբեր-դեկտեմբեր և 1995 թ. հունվար ամիսների ընթացքում տեղում ուսումնասիրելով պետական ունեցվածքի պահպանման վիճակը, պարզել է, որ վերջին տարիներին աստղադիտարանի հիմնական միջոցների, մանրարժեք գույքի և նյութական արժեքների տարեկան ընթացիկ գույքագրումները կրել են ձևական բնույթ, կատարվել են թերի, համեմատական տեղեկագրերը և արձանագրությունները չեն տորագրվել գույքագրման հանձնաժողովի անդամների և նյութական պատասխանատու անձանց կողմից, կազմված փաստաթղթերը չեն արտահայտել պետական ունեցվածքի, մասնավորապես՝ հիմնական ֆոնդերի իրական վիճակը:

Աստղադիտարանի տնօրինության կողմից չի կատարվել հիմնական ֆոնդերի վերագնահատման մասին ՀՀ կառավարության 1993 թ. հուլիսի 19-ի որոշումը և այդ առընչությամբ ՀՀ ԳԱԱ նախագահության հանձնարարականը: 1994 թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, սահմանված ժամկետի խախտմամբ, այն էլ բազմաթիվ զգուշացումներից հետո, այդ հանձնարարականը ուշացումով և հապճեպորեն կատարվել էր, այնինչ՝ առանց հանձնաժողովի մասնակցության:

Հիմնական ֆոնդերի վերագնահատումը կատարվել է մասնակիորեն, սակայն հաշվետվություն է ներկայացվել ամբողջովին կատարելու մասին:

1993 թվականին հիմնական միջոցների վերագնահատման ժամանակ, խախտելով սահմանված կարգը, աստղադիտարանի տնօրինությունը, առանց վերադաս գերատեսչության համապատասխան թույլտվության, առանձին արձանագրությունների հիման վրա դուրս է գրել շուրջ քսան միավոր հիմնական միջոցներ՝ 2249,7 հազար ռուբլի ընդհանուր արժեքով:

Կոպտորեն խախտելով գոյություն ունեցող կարգը և շրջանցելով ՀՀ ԳԱԱ նախագահությանը, աստղադիտարանի տնօրինությունը 1990 թ. Երևանի քիմիական ռեակտիվների գործարանի տնօրինության գրության հիման վրա նրան է վաճառել «ՎԱԶ» մակնիշի ավտոբուսը:

Ստուգմամբ միաժամանակ պարզվեց, որ դեռևս 1976 թվականից գույքահաշվառման արդյունքները ամփոփող արձանագրություններում տեղ են գտել ֆիզիկապես արդեն գոյություն չունեցող հիմնական միջոցներ, որոնք ենթակա էին դուրս գրման և փաստորեն, պարբերաբար, տարեկան հաշվեկշիռներում ցույց են տրվել փաստացի առկա մնացորդներ, չեն նշվել պակասող միջոցների քանակները:

Գույքագրման և վերագնահատման արձանագրություններում չեն գրանցվել հիմնական միջոցների զգալի մասի մաշվածության գումարային ցուցանիշները:

Աստղադիտարանի հաշվապահական հաշվառման և հաշվետվություններ կազմող ծառայության աշխատակիցները, չունենալով մասնագիտական համապատասխան որակավորում, հաճախ փաստաթղթերի ձևակերպման ժամանակ թույլ են տվել կոպիտ խախտումներ՝ որպես հիմնական միջոցներ հաշվառման վերցնելով մանրարժեք և արագ մաշվող գույքը:

Աստղադիտարանի նախկին տնօրեն Է. Խաչիկյանը, տնօրենի ժամանակավոր պաշտոնակատար Հ. Հարությունյանը, տնտեսական հարցերի գծով նախկին փոխտնօրեն Մ. Մկրտչյանը, նախկին գլխավոր հաշվապահ Բ. Կարապետյանն իրենց գործունեության ընթացքում չեն կարողացել ապահովել տնտեսագիտական ու ֆինանսական աշխատանքի նկատմամբ ներկայացվող ամենատարրական պահանջների կատարումը, թերացել են իրենց պաշտոնական պարտականություններում, որի հետևանքով միանգամայն անմխիթար վիճակ է ստեղծվել պետական ունեցվածքի պահպանության գործում:

Սրանով պետք է բացատրել այն բազմաթիվ փաստերի գոյությունը, որոնք վկայում են առանձին սարքավորումների կորստյան, վառելիքի շռայլման մասին դատաքննչական մարմինների կողմից հարուցած քրեական գործերը:

Առ այսօր բացահայտված չէ քսանհինգ տոննա դիզելային վառելանյութի հափշտակման փաստը:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահության և աստղադիտարանի տնօրինության կողմից ստեղծված հանձնաժողովների համատեղ ստուգումներից պարզվեց, որ գույքագրման արդյունքներով տարբեր նյութական պատասխանատու անձանց մոտ հիմնական միջոցների պակասորդը կազմում է 873,3 հազար դրամ:

Երկարատև ժամկետով աստղադիտարանի չորս ստորաբաժանումների ղեկավարների հանրապետությունից բացակայելու պատճառով չի կատարվել 34,4 հազար դրամի արժողությամբ հիմնական միջոցների գույքագրում:

Ստուգմամբ միաժամանակ պարզվել է, որ հիմնական միջոցներ հանդիսացող շատ մեքենաներ, սարքավորումներ և սարքեր՝ 295.902 դրամ ընդհանուր արժեքով, երկար տարիներ գտնվելով շահագործման մեջ, ֆիզիկապես պիտանի չեն հետագա օգտագործման համար, կորցրել են իրենց նախնական տեսքը, աշխատանքային հատկությունները, մաշվածության չափով սպառել օգտագործման ժամկետները և ենթակա են դուրս գրվելու հաշվեկշռից:

Պետական ունեցվածքի պահպանման նկատմամբ անհրաժեշտ հսկողության ու պահանջկոտության բացակայության արդյունք պետք է հա-

(*Շարունակությունը՝ 2-րդ էջում*)

Համագործակցության նոր հեռանկարներ

Հունիսի 19—23-ը Աշխաբաղում էր գտնվում Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի պատվիրակությունը՝ ԳԱԱ փոխպրեզիդենտ, ակադեմիկոս Ֆադիկ Սարգսյանի ղեկավարությամբ: Պատվիրակության կազմում էին նաև ՀՀ ԳԱԱ քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտի տնօրեն, ակադեմիկոս Ա. Հ. Մանթաշյանը և երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտի տնօրեն, երկրահանքաբանական գիտությունների դոկտոր Ռ. Տ. Ջրբաշյանը:

Այս առիթով «Նպատակի» խմբագրությունը մի քանի հարցով դիմեց պատվիրակության ղեկավար, ակադեմիկոս Ֆադիկ Սարգսյանին:

— Ինչպե՞ս կբնութագրեք ձեր ղեկավարած պատվիրակության այցելության նպատակը:

— Պատվիրակության նպատակն էր ընթացք տալ Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի և Թուրքմենստանի գիտությունների ակադեմիայի միջև կնքված համագործակցության պայմանագրի իրագործմանը: Պատվիրակության անդամները այցելեցին թուրքմենական ակադեմիայի մի շարք ինստիտուտներ (ըստ իրենց մասնագիտությունների), ծանոթացան այդ հաստատությունների գիտահետազոտական գործունեությանը և ներկայացրին մեր ակադեմիայի համապատասխան ինստիտուտների առաջարկները:

Ներկայացված առաջարկությունները թուրքմենական կողմի հանդիպակաց առաջարկների հետ կքննարկվեն նշված ինստիտուտներում: Արդյունքներն ու պատասխան առաջարկությունները կներկայացվեն ինստիտուտների միջև համագործակցության կոնկրետ պայմանագրեր կնքելու նպատակով:

— Պարոն Սարգսյան, ինչպե՞ս կգնահատեք այցելության արդյունքները:

— Հայաստանի և Թուրքմենստանի գիտնականների միջև սպասվող համագործակցությունը կարող է էական նպաստ բերել երկու կողմերին՝ հաշվի առնելով Հայաստանում հիմնարար գիտությունների առկա մակարդակը և Թուրքմենստանում կիրառական գիտությունների բնագավառի հաջողությունները:

Պետք է ցնշել, որ այդպիսի մի մասնավոր պայմանագիր՝ թուրքմենական ակադեմիայի քիմիայի ինստիտուտի և Հայաստանի ԳԱԱ քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտի միջև, կնքվեց արդեն այս պատվիրակության Թուրքմենստանում գտնվելու ժամանակ:

Բանակցությունների ընթացքում մշակվեցին նաև գիտական համագործակցության հնարավոր թեմաներ հայ-թուրքմենական պատմական և մշակութային կապերի ասպարեզում:

Երկու ակադեմիաների միջև կնքված պայմանագիրը և նրա կետերի իրագործումը, անշուշտ, կարևոր յրացում կհանդիսանա Հայաստանի և Թուրքմենստանի միջև հաստատված տնտեսական և մշակութային համագործակցության ուղղությամբ:

Նարեկացին և քրիստոնեական հումանիզմը

(Սկիզբը՝ 1-ին էջում)

այն դրույթը, որ ամեն ինչ ծագում է աստվածային լույսից և լույսի նման ձգտում է վերադառնալ իր ակունքին, չէր հակասում հոգու փրկագործության քրիստոնեական պատկերացմանը: Եթե բնության մեջ փոփոխությունները մշտապես վերադառնում են իրենց հավիտենական նույն շրջապտույտին, ապա, ըստ Նարեկացու, մարդու բարոյական կեցությունը տևապես ձգտում է դեպի աստվածություն: Հոգու խավարը կարող է փոխվել լույսի, չարը՝ բարու, ատելությունը՝ սիրո, տագնապը՝ հույսի, երկյուղը՝ վստահության և այլն, քանի որ Աստված չունի այլ նպատակ, քան «քավել, փրկել, կենագործել, լուսավորել, վերստին հաստատել» և «ի խորոց անդնդոց ի լոյս բերկրութեան ածել, Եւ ի հեղձմանէ ծփանաց մեղաց՝ ընդ արդարս փառաց բազմացուցանել» (Բան ՁԲ, է): Նարեկացու ստեղծագործության մեջ, թեև միստիկ քողի տակ, մարդը դառնում է բարձրագույն արժեք: Աստված սեր է, և սիրո այդ խորհուրդն այլ բան չէ Նարեկացու համար, քան քրիստոնեական հումանիզմի արտահայտություն: Ըստ Նարեկացու՝ Աստված կոչվում է ոչ թե հրեշտակասեր, այլ մարդասեր. «Քանզի ոչ անուանեցար հրեշտակասէր», «Ոչ գրեցեր երբէք ի սիրել զնոսա, Այլ առեր ի պատիւ մեծաց գովեստից՝ առաջին դասեալ զմարդասիրութիւնն» (Բան ԼԵ, ա): Աստված տիեզերքի բացարձակ խիղճն է, մարդկային խիղճը՝ նրա անկատար ներկայությունը: Երևույթների գնահատման մեջ Նարեկացին հաստատում է այն, ինչ համապատասխանում է չարի ու բարու, սիրո և առաքինության, կարեկցանքի և գթասրտության, մարդու բարոյական նկարագրի իր ըմբռնումներին: Նրա հայացքն ուղղված է մարդուն՝ Աստծու համար, Աստծուն՝ մարդու համար: Բարոյական խնդիրները միշտ էլ ծառանում են մարդու, առավել ևս՝ դարի բանաստեղծի առաջ: Բարոյականությունը պատմականորեն փոփոխվող երևույթ է, և այս մոտեցմամբ Նարեկացու բանաստեղծությունն այսօր հարուցում է մեծ հետաքրքրություն: Եթե երկրային կյանքի իմաստը նա տեսնում է բարոյական ինքնակատարելագործմամբ Աստծու հետ հոգով միանալու մեջ, ապա այդ նպատակի ուղին նա տեսնում է ավետարանական պատվիրաններին հետևելու և աստվածային շնորհների ընդունմամբ՝ աստվածանալու մեջ: Դժվարին, բայց անհաղթահարելի չէ այդ ուղին: Այն անցել են սրբերը՝ Աստծուն նմանվելու նպատակամետ ձգտմամբ: Ու թեև նրանցից ոմանք սայթաքել ու գայթել են իբրև մահկանացու, բայց ավելի հաճախ կանգնել են վերստին Սուրբ Հոգու լույսով պայծառացած՝ առաքինությամբ հաղթահարելով մարդկային բնության տկարությունը (Բան ՀԱ, ա): Նրանք պաշտելի են, քանի որ արդար են ու լուսավոր.

Յորս չիք ինչ նշմարանք եւ կամ գիտք խաւարի,
Այլ ամենեւին անկեղծութիւն եւ լուսաւոր արդարութիւն:
(Բան ՀԱ, ա)

Թե այդ սրբերի և թե Նարեկացու իդեալը նույնն է՝ Քրիստոսը: Նարեկացու ողբերգությունը ծնվում է հենց այն գիտակցությունից, որ ինքն իր հոգու աչքը չի հառել Քրիստոսին, «որով ընդ ուղիղն հետեւեցայց» (Բան ՄԵ, գ):

Հավատ, հույս և սեր— ահա առաքինությունների այն ամբողջությունը, որ կազմում է միջնադարյան բարոյաբանության հայեցակետը: Առանց հավատի չկա մեղքերի քավություն, ներման շնորհ ու հոգու փրկություն: Մինչդեռ, «Զամենայն ինչ հնարաւոր է այնմ, որ հաւատայն» (Բան Ժ, գ): Եվ բնական է, որ Նարեկացին համոզված ասեր. «Յուսով հաւատամ Յիսուսի Քրիստոսի առնել՝ զոր կամի» (Բան ԺԱ, ա): Հիսուսը կույրերի աչքերին լույս չպարգևեց, մինչև որ չընդունեց նրանց հավատի երաշխիքը: Ըստ Նարեկացու՝ հավատը կյանքի առաջնորդ սկզբնաշավիղն է մարդու համար, Աստծու համար՝ ամենահաճելի անուշահոտությունը բոլոր խնկարկումներից: Հավատն առ Աստված անբաժան է սիրուց և հույսից: Քրիստոնեական կրոնը մերձավորի նկատմամբ կարեկցանքը բարձրացնում է աստվածային սիրո աստիճանի: Ոչ թե սոսկ պատվիրան, այլ Նարեկացու համար կյանքի ուղեցույց է եղել Հովհաննես ավետարանիչի պատգամը. «Եթէ ոք ասիցէ՝ եթէ սիրեմ զԱստուած և եղբայր իւր ատիցէ, սուտ է. որ ոչ սիրէ զեղբայր իւր, զոր տեսանէ, զԱստուած զոր ոչն ետես՝ զիա՞րդ կարիցէ սիրել» (Ա Յովհ. Դ, 20):

Քրիստոնեական հումանիզմի այս գիծը խոր արտահայտություն է գտել Նարեկացու ստեղծագործության մեջ: Սերն է, որ վերափոխում, բարոյապես ազնվացնում է մարդուն: Ինքնակատարելագործման այդ ուղին անցնում է սիրո զտման քուրայով, և Նարեկացու համար ողբերգություն է, որ «Իբր ի քրայս ընտրութեան փութոյ քոյ սիրոյ՝ Հանապազ եռամ եւ ոչ երբէք մաքրիմ, Միշտ խառնիմ զուգիլ եւ ոչ եւս միանամ» (Բան ԿԹ, ա):

Հին օրենքը գործ ուներ հանցանքի և պատժի հետ՝ «Ակն ընդական, ատամն ընդ ատաման» նշանաբանով: Նոր օրենքը գործ ունի հոգու մեղքի հետ, որ մաքրվում է սիրով, ինչպես ժանգը՝ կրակով: Բարոյական մաքրագործման մեջ մեծ տեղ ունի աղոթքը: Մեղքը մաքրելու համար սիրտը պիտի բխի արտասուք: Ըստ Անանիա Շիրակացու՝ «շնորհք արտասուացն նշանակ է սիրոյն Քրիստոսի», քանի որ «Յորժամ արտասուօք պաղատիս առ Աստուած, յայտ առնես յօժարութիւն սրտիդ և խոնարհեցուցանես զԱստուած յաղաչանս քո»: Անանիայի համար մարդու երկրային կյանքի նպատակը հանգում է մարդկային հոգու եղծված պատկերի նորոգմանը: Հոգու մաքրագործման այս նպատակը նաև Գրիգոր Նարեկացու բարոյական ըմբռնումների կիզակետն է:

Զքոյին պատկերս մեղաւք հնացեալս

Ի հրայս հալոցաց կայծակամբ բանիդ,
Պաղատիմ առ Քեզ, վերստին ձուլեա՛:
(Բան ԺԹ, ա)

Չարի և բարու հակամարտությունը տևապես հուզել է Նարեկացուն: Նրա համար նույնքան անառարկելի պատգամ էր ավետարանական «Մի՛ կալ հակառակ չարին» (Մատթ., Ե, 39) պատվիրանը, որքան «Սիրեցէ՛ք զթշնամիս ձեր» (Մատթ., Ե, 44) նույն ավետարանչի խոսքը: Ու թեև Նարեկացին համամիտ է, որ «Միտք մարդոյ ի խնամս չարի են արձանացեալ ի մանկութենէ» (Բան ԺԵ, ե), բայց նա չի հաշտվում չարի գոյության հետ մարդու մեջ: Չարը պիտի արմատախիլ անել սիրո և ներման շնորհիվ, ինչպես խավարը՝ լույսի ծավալմամբ: Թե ինչպես է քրիստոնեական հումանիզմը ձուլված Նարեկացու էությանը, կարելի է զգալ մինչև իսկ իր անձնական թշնամիների համար Աստծուն հղված նրա թախանձագին մաղթանքից.

Մի՛ սատակեսցես զիմսն խածանողս, այլ փոփոխեսցես,
Խլեալ զխոտան բարս երկրաւորս՝
Զբարիսն արմատացուսցես եւ յիս եւ ի նոսին,
Մանաւանդ զի դու յոյս ես եւ յոյս,
Եւ ես՝ խաւար եւ յիմար:
(Բան ՁԴ, բ)

Բարոյական սկզբունքները միշտ էլ գտնվում են հակադրությունների ոլորտում: Նարեկացու համար այլ էր բարոյական արժեքների գումարը, և նրան պիտի թողնել անխտիր բոլորին ներելու և սիրելու քրիստոնեական առաքինությունը: Եթե կարեկցանքը դժբախտի նկատմամբ բարձրացնում է մարդուն, ապա նույն կարեկցանքը սրիկայի հանդեպ նվաստացնում է նրան: Նարեկացին մարդու նկատմամբ սերը հանրապարտադիր է համարում բոլոր ժամանակների և բոլորի համար: Սերը բարձրացնում է մարդուն: Մարդու մարդկայնացման այս տենչանքի մեջ է Նարեկացու ստեղծագործության հումանիզմը, որ նրան դասակից է դարձնում բոլոր ժամանակների հանճարներին: Այդ հումանիզմը, ըստ էության, հանգում է երկու սկզբի. մեկը՝ չարի մութը հոգուց վանելուն, մյուսը՝ աստվածային լույսի պատկերը հոգու մեջ անխաթար պահելուն: Այս սկզբների պայքարն էլ կազմում է մարդկային հոգու ներքին դրաման: Նարեկացու ըղձավետ պաղատանքը՝ «Հալածեա՛ զլուսահատ անձկութեան հոգւոյս մթութիւն չարի կենակցիս», համարժեք է նրա «Նորոգեա՛ զպատկեր լուսոյ պաշտեցեալ փառաց մեծութեան անուան Հզօրիդ՝ յոգիս» (Բան Խ, գ) լիահույս մաղթանքին:

Դավիթ Անհաղթը գտնում էր, որ Աստված իմաստասիրությունը պարգևել է հոգին գեղեցկացնելու համար՝ նյութականից բարձրանալով դեպի աստվածայինը: Իմաստությունը զարդարում է հոգին: «Եւ պարտ է գիտել,— գրել է Անհաղթը,— թե վասն այսորիկ է իմաստասիրութիւն. վասն զարդարելոյ եւ պաճուճելոյ զմարդկային հոգիս և փոփոխելոյ զնա ի նիւթային եւ ի մախրղուտ կենցաղոյս յաստուածայինս եւ յաննիւթեացն»: Հոգին զարդարելու, ազնվանալու և աստվածայինին ձգտելու այս դերը Նարեկացին վերագրում է բանաստեղծությանը: Հայոց բանաստեղծության մեջ չկա ուրիշ մի երկ, որ այդ նպատակին ծառայած լինի ավելի լավ, քան Մատյանը:

Ասում են՝ եթե Նարեկացին գրած լիներ միայն իր լավագույն տաղերը, դարձյալ կհամարվեր հայ մեծագույն բանաստեղծներից մեկը: Սա ճիշտ է, բայց Նարեկացու հանճարն իր ողջ ուժով դրսևորվել է նրա «Մատեան ողբերգութեան» խոհա-փիլիսոփայական երկում: Մատյանը բաղկացած է 95 գլխից և հեղինակի վերջընթեր հիշատակարանից: Ունի ավելի քան 10 հազար տող: Համաշխարհային գրականության մեջ չկա մեկ այլ գործ, որ ունենա այդքան մեծ ծավալ և լինի առանց պատմողական, առանց նկարագրական դիպաշարի, առանց սյուժեի: Մատյանում գործողությունը զարգանում է բանաստեղծի տարբեր հոգեվիճակների, ապրումների, ըզգացմունքների, խոհերի ու տրամադրությունների ծավալմամբ: Նարեկացու հանճարն ընդգրկում է տիեզերքի անհունությունը և ժամանակների հավերժությունը: Ամեն ինչ բեկվում է նրա հոգու մեջ: Նրա դրամայի տեղը իր հոգին է, ժամանակի պահը՝ ներկան, հերոսը՝ անհատականացած մարդկությունը: Նարեկացին ստեղծել է պատկերային համակարգի անթերի միասնություն: Մատյանը համայնապատում խոստովանություն է՝ «Ի խորոց սրտի խաւսք ընդ Աստուծոյ»: Նարեկացու խոսքը ներթափանցված է առինքնող անկեղծությամբ: Նա Մատյանը համարել է «միագոյ իրի» բազմաճյուղ դրվագների հրաշակերտություն: Ըստ Հեգելի՝ «Գեղարվեստական ստեղծագործությունը բխում է միասնական ոգուց, որն էլ իր մեջ պարփակում է ինքնագիտակցված կյանքի բոլոր ոլորտները»: Մատյանը ձոնված է «Այս երկրում ապրող ամեն հասակի բանականներին»՝ ստրուկից մինչև թագավոր ու կայսր, կուսակրոնից մինչև հովվապետ, զինվորից մինչև զորավար, շինականից մինչև ազնվական՝ բոլորին, առանց խտրության: Նարեկացու քնարական հերոսը մարդն է՝ իբրև մարդկության ներկայացուցիչ: Նա խոսում է բոլորի անունից՝ բոլորի փոխարեն: Մարդկության մեղքը համարում է իր մեղքը, նրա հանցանքը՝ իր հանցանքը: Նարեկացին իր տառապող ու որոնող քնարական հերոսի կերպարը տվել է իբրև սեփական անձի խոստովանություն: Նա ձգտում է ճանաչել իր էությունը, իր գոյության իմաստը, ճշտել իր տեղն ու դերը կյանքում, ըմբռնել աստվածային գաղտնիքների խորհուրդը, հասկանալ մարդուն մշտապես հուզող այս հարցերի պատասխանը՝

Թէ յո՞վ եւ յո՞յր պատկեր եւ վասն ո՞յր գոյացայ:
(Բան ԽԶ, ա):

Արշալույս ՂԱԶԻՆՅԱՆ

(Շարունակելի)

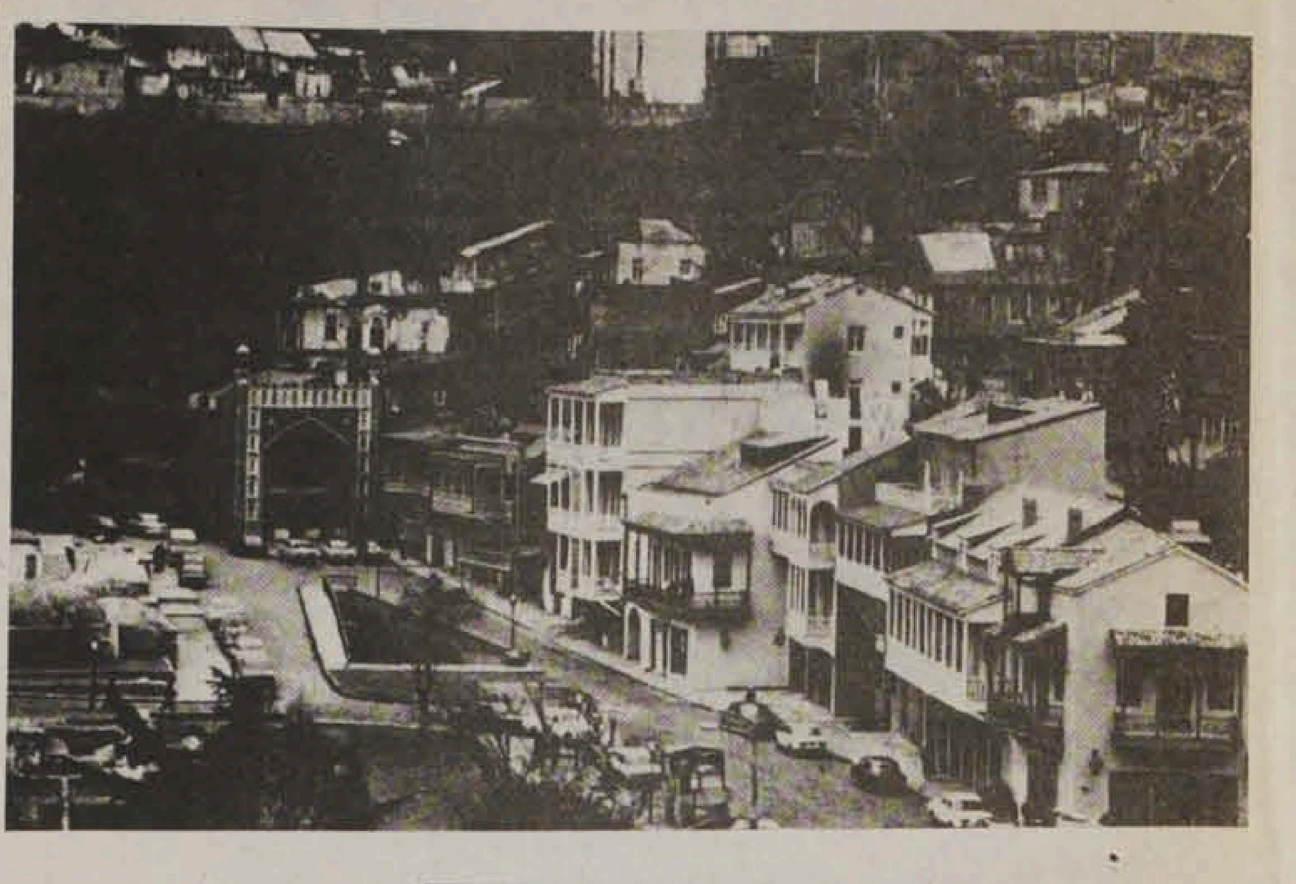

ԹԻՖԼԻՍ, 19-րդ դար: Ավանդական քաղաքն ու նրա նույնքան ավանդական բընակիչները, որ երեք քաղաքակրթությունների կրողներ են, կարծես ապրում էին հին օրերն ու հին թաղամասերը, որոնց խառը, երբեմն իրարամերժ, իրար կողք ապրում էին հայն ու վրացին, հրեան ու թաթարը: Այդ ժամանակներից մի պատկեր. գորգավաճառները Թիֆլիսի Մեյդան թաղամասում (19-րդ դարի լուսանկար):

Վախթանգ Գորգասալի (քաղաքի հիմնադիր) փոքրիկ հրապարակը՝ Նարիղալայի ամրոցի տակ: Որքան էլ ջանում են պահպանել հին հրմայքը, Նախշուն բաղնիքից բացի մյուս բոլոր շենքերը դիմահարդարված բնորդուհիներ են հիշեցնում: Ժամանակն անում է իրենը, անցյալն անցած է, և այն հետ բերել հնարավոր չէ:

Միջազգային ճարտարագիտական ակադեմիայի նոր համալրում

Վերջերս Մոսկվայում տեղի ունեցան Միջազգային ճարտարագիտական ակադեմիայի ընտրությունները, ուր զգալի հաջողության հասան Հայաստանի ճարտարագիտական ակադեմիայի գիտնականները: Շատ ուժեղ մրցակցության պայմաններում Միջազգային ակադեմիայի կազմում ընտրվեցին 3 ակադեմիկոս և 3 թղթակից անդամ. նրանք ներկայացված էին Հայաստանից:

Միջազգային ճարտարագիտական ակադեմիայի իսկական անդամ ընտրվեց միջազգային ճանաչում ունեցող գիտնական ԳԵՎՈՐԳ ՎԱՐՈՍԻ ՁԻԼԻՆԳԱՐՅԱՆԸ (ԱՄՆ): Մեծահամբավ գիտնականը Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի արտասահմանյան անդամ է, անցյալ տարի ընտրվել է Հայաստանի ճարտարագիտական ակադեմիայի իսկական անդամ: Դոկտոր Ջիլինգարյանը Հարավային Կալիֆորնիայի համալսարանի պրոֆեսոր է, և աշխարհում անվիճելի հեղինակություն ճարտարագիտական երկրաբանության, մասնավորապես նավթի երկրաբանական-հետախուզական աշխատանքների ուղղությամբ: Ի դեպ, Վարոս Ջիլինգարյանը նաև Ռուսական ԳԱ արտասահմանյան անդամ է և այս տարի արժանացել է Ռուսաստանի գիտությունների ակադեմիայի բարձրագույն պարգևին՝ Լոմոնոսովի անվան ոսկյա մեդալին: Այդ պարգևը ռուսաստանյան ակադեմիան շնորհում է տարեկան 2 գիտնականների (այդ թվում մեկը՝ արտասահմանյան): Ճանաչված գիտնականը հեղինակ է 40 մենագրությունների և 400-ից ավելի գիտական աշխատությունների: Վարոս Ջիլինգարյանը բազմաթիվ գիտական միությունների անդամ է, ԱՄՆ-ի ճարտարագիտական ակադեմիայի ակադեմիկոս:

Միջազգային ճարտարագիտական ակադեմիայի իսկական անդամ ընտրվեց նաև Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարանի պրեզիդենտ, տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր ՅՈՒՐԻ ԼԵՎՈՆԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆԸ, որը հսկայական աշխատանք է կատարում երիտասարդ մասնագետների պատրաստման ուղղությամբ: Նա 10 մենագրությունների, 130 գիտական աշխատությունների և 30 հեղինակային վկայականների հեղինակ է: Պրոֆ. Յուրի Սարգսյանը մեքենաների և մեխանիզմների տեսության ասպարեզում նոր ուղղությունների և տեսությունների հեղինակ է, միջազգային ճանաչման արժանացած գիտնական, ընտրված է մեքենաների և մեխանիկայի տեսության միջազգային ֆեդերացիայի անդամ:

Միջազգային ճարտարագիտական ակադեմիայի իսկական անդամ է ընտրվել նաև ԱՇՈՏ ԻԼՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԸ. երկրաբանական-հանքաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, օգտակար հանածոների հանքավայրերի որոնման և երկրաբանական նկարահանումների բնագավառի ճանաչված մասնագետ: Նրա գրչին են պատկանում 160-ից ավելի գիտական աշխատություններ: Աշոտ Կարապետյանը ՀՀ պետական մրցանակի դափնեկիր է, դասախոսում է նաև Երևանի պետական համալսարանում: Այժմ ամերիկյան գիտնականների հետ միասին զբաղված է Հայաստանում նավթի և գազի հետախուզման աշխատանքներով:

Ինչպես նշվեց, Հայաստանի ճարտարագիտական ակադեմիայի 3 իսկական անդամներ ընտրվել են միջազգային ակադեմիայի թղթակից-անդամներ: Ահա նրանք.

ՄԱՐՏԻՆ ՀԱՅԿԻ ԲԱԴԱԼՅԱՆ՝ տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Երևանի կերամիկական իրերի գործարանի գլխավոր տնօրեն: Միաժամանակ նա դասախոսում է Երևանի ճարտարապետական-շինարարական ինստիտուտում: Հեղինակ է 110 գիտական աշխատությունների և 25 հեղինակային վկայականների:

ՀԵՆՐԻԿ ՍԱՐԳՍԻ ՂԱՐԻԲՈՎ՝ ԽՍՀՄ պետական մրցանակի դափնեկիր, տեխնիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Մոսկվայի «Հատիկների մետալուրգիայի» ֆիրմայի գլխավոր տնօրեն, Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարանի պրոֆեսոր: Ճանաչված մասնագետ է մեքենաների և ճնշման տակ մետաղների մշակման տեխնոլոգիայի բնագավառում, հեղինակ է 270 գիտական աշխատությունների, 90 հեղինակային վկայականների:

ԱԴՈԼՖ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՄԱՆԹԱՇՅԱՆ՝ քիմիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի ակադեմիկոս, քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտի տնօրեն: Նա հեղինակ է 206 գիտական աշխատությունների և ավելի քան 20 հեղինակային վկայականների: Ակադեմիկոս Մանթաշյանը քիմիական ֆիզիկայի գծով աշխարհում մեծ համբավ ունեցող գիտնական է:

Այսպիսով, այսօր արդեն՝ ՀՀ ճարտարագիտական ակադեմիայից Միջազգային ճարտարագիտական ակադեմիայի կազմում ընտրված են 2 պատվավոր, 3 իսկական և 3 թղթակից անդամներ:

Մեզ համար խիստ ուրախալի է, որ Հայաստանի ճարտարագիտական ակադեմիայի իսկական անդամները միջազգային գիտության բնագավառում արժանացել են այսպիսի բարձր աստիճանների՝ Միջազգային ճարտարագիտական ակադեմիայի ակադեմիկոսների և թղթակից անդամների: Սրտանց շնորհավորում ենք մեր գործընկերներին:

Սուրեն ՇԱՀԻՆՅԱՆ
Միջազգային և Հայաստանի ճարտարագիտական ակադեմիաների իսկական անդամ

Նախագահությունը քննարկեց...

(Սկիզբը՝ 1-ին էջում)

մարել 1994 թ. նոյեմբերի 2-ին աստղադիտարանի լաբորատորիաներից մեկում կատարված գողությունը, որի ժամանակ մուտք գործելով լաբորատորիա, անհայտ հանցագործները հափշտակել են 800 հազար դրամ արժողությամբ արտասահմանյան արտադրության հաշվիչ մեքենայի սխեմատիկ բլոկը:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը նշում է աստղադիտարանի ներկայիս տնօրինության դրական աշխատանքը՝ պետական ունեցվածքի պահպանման վիճակը բարելավելու ուղղությամբ:

ՀՀ ԳԱԱ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՈՇՈՒՄ Է՝

1. Անբավարար համարել ՀՀ ԳԱԱ Բյուրականի աստղադիտարանում պետական ունեցվածքի պահպանման վիճակը:

2. Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ տնօրենի ընտրությունների ժամանակ անվստահություն հայտնելով կոլեկտիվը մերժել է նախկին տնօրենի և տնօրենի ժամանակավոր պաշտոնակատարի թեկնածությունները, բավարարվել դրանով և նրանց նկատմամբ չկիրառել վարչական պատժամիջոցներ:

3. Նպատակահարմար չընդունել աստղադիտարանի տնօրենի տնտեսական հարցերի գծով նախկին տեղակալ Մ. Մկրտչյանի հետագա աշխատանքը ստորաբաժանման ղեկավարի պաշտոնում, և պետական ունեցվածքի պահպանման գործում իր պարտականություններում թերանալու համար նրան հայտարարել խիստ նկատողություն:

4. Ընդունել ի գիտություն աստղադիտարանում պետական ունեցվածքի պահպանման վիճակը ուսումնասիրող հանձնաժողովի նախագահ, ՀՀ ԳԱԱ պրեզիդենտի ընդհանուր հարցերի գծով տեղակալ Լ. Բարսեղյանի և Բյուրականի աստղադիտարանի տնօրեն Ա. Պետրոսյանի հայտարարությունը այն մասին, որ 1995 թ. հունիսի 20-ի դրությամբ աստղադիտարանում ավարտվել են պետական ունեցվածքի գույքահաշվառման և հիմնական միջոցների վերագնահատման աշխատանքները, աստղադիտարանի հաշվեկշռից սահմանված կարգով դուրս են գրվել հետագա օգտագործման համար ոչ պիտանի սարքերն ու տեխնիկական միջոցները, գիտական ստորաբաժանումների կենտրոնացման միջոցով ճշտվել են նյութական պատասխանատու անձինք, ուժեղացվել է պահակային ծառայությունը ու հսկողությունը պետական ունեցվածքի պահպանության նկատմամբ:

ՇՆՈՐՀԱՎՈՐԱՆՔ

ՀՀ ԳԱԱ նախագահությունը ջերմորեն շնորհավորել է ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոսներ Սուրեն Քրիստափորի Ավդալբեկյանին և Էվրիկ Գեղամի Աֆրիկյանին՝ նրանց ծննդյան հոբելյանների առթիվ։

Թանկագին Սուրեն Քրիստափորի

Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահությունը և բնական գիտությունների բաժանմունքը ջերմորեն ողջունում են Ձեզ՝ 75-ամյակի և 55-ամյա գիտական, գիտամանկավարժական բեղմնավոր գործունեության առթիվ։

Ի դեմս Ձեզ մենք ողջունում ենք բարձրագույն դասի մասնագետի, լայն ընդգրկումի վիրաբույժի։ Հանրապետությունում վիրաբուժական պրակտիկայում Դուք առաջիներ ներդրեցիք ժամանակակից ինկուբացիոն անզգայության մեթոդը, կատարեցիք անդամահատումներ բարախային բոՃաբորբերի ժամանակ, վիրաբուժական պրակտիկայում կիրառեցիք սրտի հյուսվածքի մեջ էլեկտրախթանիչի փոխանակումները (ինպլանտացիան)։

Մեծ ժառանգություն եք թողել նաև ընդհանուր օրգանների վիրահատման նոր մեթոդների մշակման և տեխնիկայի կատարելագործման ասպարեզում։

Այս արժանիքների համար Դուք ընտրվել եք համաշխարհային վիրաբույժների ասոցիացիայի իսկական անդամ, հանդիսանում եք բժշկական մեծ հանրագիտարանի կրծքային և կարդիովասկուլյար վիրաբուժության բաժնի խմբագիրը։

Հարգելի Սուրեն Քրիստափորի, Դուք ճանաչված եք նաև որպես առողջապահության և բժշկագիտության խոշոր կազմակերպիչ, Ձեր նախաձեռնությամբ և մասնակցությամբ հանրապետությունում հիմնադրվեց և երկար տարիներ ակտիվ գործեց բժշկական բարձրորակ կադրերի պատրաստման ուսումնական հաստատությունը՝ բժիշկների կատարելագործման ինստիտուտը։

Ձեր ղեկավարությամբ անցել են գիտական գործիչներ, պրակտիկ վիրաբույժներ, որոնք դարձան գիտության դոկտորներ և թեկնածուներ։

Ձեր գրչին են պատկանում բազմաթիվ մենագրություններ և 200-ից ավելի գիտական հոդվածներ։

Խորը հարգանք և սիրո զգացմունք են առաջացնում Ձեր մարդկային նկարագրին բնորոշ հմայքը, գիտական սկզբունքայնությունը, անշահախնդիր նվիրվածությունը գիտությանը։

Ցանկանում ենք Ձեզ քաջառողջություն և անսպառ եռանդ՝ ի սպաս հայրենի գիտության։

Մեծարգո Էվրիկ Գեղամի

Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահությունը և բնական գիտությունների բաժանմունքը ջերմորեն և ի սրտե շնորհավորում են Ձեզ՝ ծննդյան 70-ամյակի և գիտական ու գիտակազմակերպչական գործունեության 40-ամյակի առթիվ։

Ի դեմս Ձեզ մենք ողջունում ենք ականավոր գիտնականի, որը լինելով հանրապետության մանրէաբանության և մանրէաբանական արդյունաբերության ակտիվ կազմակերպիչ, լայն գործունեություն է ծավալել մեր հանրապետության գիտության այդ բնագավառը հասցնելու միջազգային ճանաչման։

Մանրէաբանության ինստիտուտը Ձեր շնորհիվ սերտորեն շաղկապվել է արտադրության պահանջների հետ։ Առանձնակի նշանակություն է ստացել Ձեր ղեկավարած լաբորատորիան, որտեղ ստացված ֆիզիոլոգիական ակտիվ նյութերը հիմք են դարձել անտիբիոտիկների, ֆերմենտների, վիտամինների ստացման համար։

Բարձր գնահատականի են արժանի Ձեր ջանքերով ստացված և արտակարգ էքստրեմալ պայմաններում աճող բակտերիաների ստեղծված ուղղությունը, նրանց ուսումնասիրումը և ներդրումը արտադրության մեջ։ Այդ աշխատանքը հիմք է ծառայել ստանալու մի շարք միացություններ և այլ արժեքավոր նյութեր պարունակող պրեպարատներ։

Ձեր գիտական պահանջկոտության և սկզբունքայնության վկայությունն է այն փաստը, որ ընտրվել եք ՀՀ ԳԱԱ բնական գիտությունների բաժանմունքի ընդհանուր և կիրառական պրոբլեմային խորհրդի նախագահ, մեծ եռանդով ղեկավարում եք խորհրդի աշխատանքները։

Երկար տարիներ խմբագրում եք ՀՀ ԳԱԱ կենսաբանական հանդեսը, որը Ձեր մշտական հոգածության և աջակցության շնորհիվ գտել է իր ուրույն և արժանի տեղը գիտության զարգացման գործում։

Ձեր շնորհիվ Հայաստանում ստեղծվել է մանրէների ավանդադրման կենտրոն, որը նպաստել է կենսատեխնոլոգիայի և մանրէաբանության հետագա զարգացմանը մեր հանրապետությունում։

Երկար ժամանակ աշխատելով արտասահմանյան գիտական կենտրոններում, Դուք արժանավայել ձևով եք ներկայացրել մեր հանրապետությունը և նրա զարգացող գիտությունը։

Թանկագին Էվրիկ Գեղամի, ցանկանում ենք Ձեզ քաջառողջություն, մեծ ուժ ու եռանդ։

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԽՐԱԽՏԱՎՈՐՆԵՐ

ՍՈՒՐԵՆ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ. ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՂ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

1940 թվականին էր։ Սուրեն Պետրոսյանն իր ծննդավայրից՝ Սևանի շրջանի Ծովագյուղից տեղափոխվեց Երևան և առաջին անգամ ոտք դրեց հանրապետության քիմիական հսկա ձեռնարկություն։ Տասնհինգ տարեկան էր։ Ընդունվեց աշխատանքի՝ որպես թիթեղագործի աշակերտ։ Պատանի Սուրենը ուրիշի փորձին ու վարպետությանը հետամուտ, լավը ընդօրինակող էր, գործի մեջ խորանալու անհագ ցանկություն ուներ։ Սակայն մինչ վարպետանալը վրա հասավ զորակոչվելու տարիքը։ Դա 1943 թվականին էր։

— Մասնակցե՞լ եք պատերազմին,— հարցնում եմ։

— Մասնակցել եմ,— ասում է նա,— չորս եղբորով մեկնեցինք ռազմաճակատ, միայն ինձ բախտ վիճակվեց վերադառնալ։

Տխրում է, իսկ ես ինձ կարծես մեղավոր եմ զգում ծանր հուշերը փորփրելու համար։

Պատերազմից հետո կրկին վերադարձավ քիմիական գործարան։ Այս անգամ արդեն մասնագիտության մեջ խորանալուն խանգարող ոչինչ չկար, և Սուրեն Պետրոսյանը մեկը մյուսի հետևից սովորեց ու յուրացրեց բանվորական մի քանի մասնագիտություններ՝ փականագործի, ապարատավարի, օպերատորի։ Աշխատանքի լծվեց ուժերի ողջ նվիրաբերումով, և վաստակի գնահատականը չուշացավ։ Եկան աշխատանքային փառքի տարիները։ 1966 թվականին Սուրեն Պետրոսյանն արժանացավ այն ժամանակվա ամենաբարձր պարգևին՝ սոցիալիստական աշխատանքի հերոսի կոչման։ Երեք անգամ վերընտրվեց ՍՍՀՄ-ի Գերագույն խորհրդի պատգամավոր, իսկ հետո արդեն ՀԿԿ Կենտկոմի բյուրոյի անդամ էր։

— Ինչպե՞ս էիք ձեր ամենօրյա աշխատանքը համատեղում պետական գործչի, պատգամավորի պարտականությունը, գործը չէ՞ր տուժում։

— Առաջին հերթին կարևորում էի իմ հերթափոխի աշխատանքը։ Ինչ ասեմ, կարող էի միշտ լինել «վերևներում», ժամանակս հանգիստ անցկացնել ժողովներում, բյուրոներում, բայց այդպես չեմ արել։ Եթե գնացել եմ, ապա հերթափոխի իմ բրիգադի աշխատանքն այնպես եմ կազմակերպել, որ գործը դրանից չտուժի։

Նայում է աչքերիս, ժպտում, ծուխ կուլ տալիս, ապա շարունակում.

— Այո, ինձ ամեն հնարավորություն տալիս էին, նույնիսկ անհատական օգտագործման մեքենա, բայց ես դրանից հրաժարվել եմ, ինձ չեմ կտրել, չեմ պատռել ընկերներիցս։ Հիմա էլ միշտ նրանց կողքին եմ, նրանց հետ։ Ինձ լավ և առույգ եմ զգում միայն աշխատանքում։

Այո, այսօր էլ վաստակած վետերանն աշխատանքի նկատմամբ չի կորցրել իր հետաքրքրությունն ու եռանդը։ Աշխատում է 1—11 հակակոռոզիոն արտադրամասում, որտեղ հիմնականում արտադրվում են ներկեր և աերոզոլներ։ Բացի գործարանի կարիքները բավարարելուց՝ դրանք առաքվում են նաև հանրապետության այլ հիմնարկ-ձեռնարկություններ։ Այդ ամբողջ արտադրանքն ստացվում է թափոններից։ 1—11 արտադրամասում Սուրեն Պետրոսյանը գյանողների և փականագործների բրիգադավար է։ Ինքը՝ Սուրեն Պետրոսյան մարդը, բոլորովին չի փոխվել։ Դարձյալ նույն հանգիստ, բարեհամբույր ու ժպտերես մարդն է, որն իր էությամբ գործի մարդ է և ընկերներին էլ կարողանում է ոգևորել, վարակել աշխատանքով։

Սուրեն Պետրոսյան՝ մարդ, հոգի, իր երկրի աշխատավոր, այս բառի իսկական իմաստով։ Նրա անունը տարիներ շարունակ հայտնի էր մեզ և հանրապետությունից դուրս։ Նրա նման մարդիկ քչերն են։ Քանի որ այդ պատկառելի տարիքում էլ նա հավատարիմ է իր կյանքի կոչմանը՝ անխոնջ աշխատանքը։

Ասում եմ՝ Սուրեն Պետրոսյանը չի փոխվել։ Բայց ինչո՞ւ պիտի փոխվեր, չէ՞ որ նա անցած կամ ներկա ղեկավարների համար չէ, որ աշխատել է, այլ իր ժողովրդի, իր հայրենիքի ու իր ձեռնարկության։ Թերևս դա է պատճառը, որ Սուրեն Պետրոսյանն այսօր էլ, ինչպես ասում են, իր բախտից խռոված մարդու տեսք չունի, հոգում էլ՝ ոչ մի քեն ու դառնություն։ Նրան խորթ է նաև նախկին իր նման մի շարք արտադրության առաջավորների կեցվածքը, որոնք առանց այլևայլության դժգոհ մարդու կեցվածք են ընդունել։ Դա նրա ճանապարհը չէ։ Ինքը արտադրության, աշխատանքի մարդ է և հավատարիմ է այդ կոչմանը։

— Մտքերիս հետ երբեմն բախվելիս, տխրում եմ,— ասում է նա, մեր հանդիպման վերջում։ Չեմ կարողանում մոռանալ, որ մեր ձեռնարկությունն անցյալում հազարավոր տոննաների արտադրանք էր տալիս, իսկ հիմա դա չի հաջողվում։ Բայց ինձ այդ պարագան չի հուսահատեցնում։ Համոզված եմ, որ վաղ թե ուշ, ձեռնարկությունը կաշխատի ողջ հզորությամբ, հանրապետությունը ոտքի կականգնի։ Հուսով եմ և հավատում եմ դրան։ Եվ այդ գործին էլ նվիրաբերելու եմ իմ մնացած եռանդն ու ուժը։

Այդպես մտածում են միայն ճշմարիտ հայրենասերներն ու բարիք արարողները։ Սուրեն Պետրոսյանը նրանցից մեկն է։

Վ. ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

Ճարտարապետ Սուրեն Պետրոսյանը տարիներ շարունակ զբաղվում է պետրոգլիֆների (ժայռապատկերների) ուսումնասիրությամբ։ Գիտությանը հետաքրքրող անսպառ նյութ են տալիս Գեղամա լեռներում ռասպելների ու պաշտամունքների մասին, այլև անգնահատելի նյութ են բովանդակում տիեզերքի, շրջակա միջավայրի վերաբերյալ մեր նախնիների ունեցած պատկերացումների մասին։ հայտնաբերած անձավների ու ժայռերի վրա փորագրած պատկերներն ու արձանագրությունները։ Դրանք ոչ միայն տեղեկատվություն են բովանդակում հին հայերի աշխարհընկալման, առասպելների ու պաշտամունքների մասին, այլև անգնահատելի նյութ են բովանդակում տիեզերքի, շրջակա միջավայրի վերաբերյալ մեր նախնիների ունեցած պատկերացումների մասին։

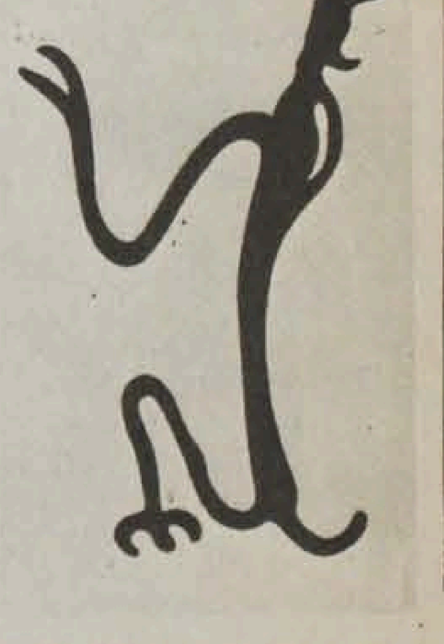

Վաստակաշատ գիտնականը և մանկավարժը

XX դարում հայ պատմագիտության զարգացումը աներկբա է։ Շարունակելով հայագիտության լավագույն ավանդույթները, պատմաբանները խորացրին և ընդարձակեցին հայոց պատմության, հատկապես նոր և նորագույն շրջանի հիմնախնդիրների ուսումնասիրությունը, հայագիտությունն ու աղբյուրագիտությունը հարստացրին նոր, արժեքավոր երկերով։ Ընթացիկ դարակեսին ձևավորված նշանավոր գիտնական-պատմաբաններից էր և Ծմավոն Ռուբենի Հարությունյանը (1918—1992), որը ոչ միայն վաստակաշատ գիտնական էր, այլ նաև հմուտ և բարեհամբույր մանկավարժ։

Ծնվել է Իգդիրում։ 1936-ին ավարտել է Հայկական հեռակա մանկավարժական ինստիտուտի պատմության ֆակուլտետը և ընդմիշտ նվիրվել գիտությանն ու մանկավարժությանը։ Շուրջ 20 տարի աշխատել է Հեռակա մանկավարժական ինստիտուտում, որպես պատմության ֆակուլտետի դեկան և հայ ժողովրդի պատմության ամբիոնի վարիչ։ Հեռակա ինստիտուտը լուծարվելուց հետո, 1969-ին տեղափոխվել է Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտը, սկզբում որպես պրոֆեսոր, իսկ 1976-ից մինչև մահ ղեկավարել հայոց պատմության ամբիոնը։

Մեծ է նրա վաստակը մանկավարժական կադրերի պատրաստման, աճող սերնդի դաստիարակության, մանկավարժության հիմնախնդիրների գիտական հետազոտության ասպարեզում։ Այնուհանդերձ, Ծմավոն Հարությունյանի կյանքի գլխավոր գործը պատմագիտությանը մատուցած անուրանալի ծառայություններն են, նրա անխոնջ հետազոտական գործունեության արգասիքը հանդիսացող արժեքավոր մենագրությունները, այդ թվում «Հայ ժողովրդի պատմության համառոտ ժամանակագրություն։ 1801—1917» (1955), «Սովետական Հայաստանը 40 տարում։ Տարեգրություն» (1960), «Հայ ժողովրդի պատմություն։ 1801—1978» (պրոֆեսոր Վարդան Պարսամյանի հեղինակակցությամբ։ Բուհական դասագիրք։ 1969) և այլ երկեր։ Պրոֆեսոր Ծմավոն Հարությունյանը առաջիններից էր, որ զբաղվեց Հայոց պատմագիտության և աղբյուրագիտության գիտական հետազոտությամբ։ Նրա աղբյուրագիտական աշխատությունները, տարեգրությունները, վավերագրական հրապարակումները, գիտահանրամատչելի գրքույկները հարուստ նյութ են պարունակում և հիմք ծառայում նոր հետազոտողների համար։

«Պատմագիտության զարգացումը» մենագրությունը արտացոլում է Հայոց պատմության շուրջ կեսդարյա ժամանակաշրջանում ստեղծված պատմագիտական այն երկերը, որոնք ընդգրկում են հայ ժողովրդի կազմավորումից մինչև 1960-ական թվականները։ Նրանում հեղինակը գիտական քննության է ենթարկում ու վերլուծում հրապարակի վրա եղած աշխատությունները, շրջանցված և բանավեճ հարուցող պրոբլեմները և արտահայտում իր կարծիքը, առաջադրում նոր խնդիրներ, բացում նոր ակոսներ։ «Պատմագիտության զարգացումը» մենագրությունը խիստ արժեքավոր է։

Պրոֆեսոր Ծմավոն Հարությունյանի գիտական վաստակի առհավատչյաներից է «Հայ ժողովրդի պատմություն։ 1801-1978) բուհական դասագիրքը։ Այն գրված է գիտական բարձր մակարդակով, աչքի է ընկնում աղբյուրագիտական, արխիվային հարուստ նյութերով, որոնց մի մասը գիտական շրջանառության մեջ է դրվել առաջին անգամ։ Ինչ խոսք, Հայոց պատմությանը նվիրված շատ աշխատություններ են գրվել և գրվում են, բայց պրոֆ. Հարությունյանի աշխատությունը միշտ էլ իր տեղն ունի մեր պատմագիտության անդաստանում և օգտակար դեր է խաղում Հայոց պատմության տվյալ ժամանակահատվածի ուսումնասիրության գործում։ Մահից առաջ, թեև անառողջ, նա անձանձիր աշխատում էր Հայ ժողովրդի պատմության նոր պրոբլեմների վրա, սրբագրում էր անցյալում հրապարակած իր որոշ գործեր։

Պրոֆ. Ծ. Հարությունյանը, լայնախոհ, համեստ, աշխատասեր գիտնական էր։ Նա ընկերասեր մարդ էր, հայի տիպար։ Հարությունյանն անմոռաց դեր խաղաց հանրապետությունում մանկավարժական պրոֆեսիոնալ կադրերի պատրաստման ասպարեզում։

Պրոֆ. Ծ. Հարությունյանը գիտության երախտավորներից է, հասարակական-քաղաքական ակտիվ աշխատող։ Նա թողել է ոչ միայն հայագիտական-պատմագիտական արժեքավոր մենագրություններ, այլ նաև բարի, շատ բարի անուն։

Խիկար ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ
Պրոֆեսոր

Նամակ խմբագրությունից

ԿԱՊԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ Ե՞ՐԲ ԿԱՊԱՀՈՎԻ ԿԱՊԸ

Պարոն նախարար...

Այս նամակը պատրաստվում էի ձեզ գրել վաղուց, շուրջ 15—20 տարի առաջ։ Հավանական է, կռահեցիք. այդ ժամանակահատվածում մի քանի նախարար է փոխվել, բնականաբար, նամակս ձեր ղեկավարած համակարգի մասին է, և խնդրո առարկա նյութը կուտակվել է տասնամյակների ընթացքում։ Ո՛չ, ո՛չ, ես չեմ խոսի հեռախոսային ցանցի վատ աշխատանքի կամ տառանձին թերության մասին։ Դրանք շատ են, ու կասեք՝ իսկ որտե՞ղ չկան։ Ես ուզում եմ խոսել այդ թերությունների, կապի նախարարություն-բնակչություն հարաբերության բարոյական կողմի, բարոյական հարցերի մասին։

Կար ժամանակ, երբ հեռախոսը միայն ընտրյալների համար էր։ Օգտվում էին կապի այդ հրաշք միջոցից նրանք, ովքեր համապատասխան «տեղեկանք» էին ներկայացնում, որ բարձր պաշտոնյա են, էլիտային մտավորական, օգտվում էին և ձեր համակարգի աշխատողները՝ վերից վար։

Այստեղից էլ՝ բազում չարաշահումներ, բարոյա-հոգեբանական պրոբլեմներ։ Քաղաքացիները տարիներով, տասնամյակներով, երբեմն ամբողջ կյանքում բապասում էին հերթի ու չէին արժանանում այդ հրաշալիքին։ Հենց այդ ժամանակներից էլ ծնվեց այն հոգեբանությունը, թե քաղաքացին խնդրատու է, իսկ կապի բնագավառի ցանկացած պաշտոնյա կամ շարքային՝ ամենազոր ու ամենակարող հրեշտակ, որի ձեռքում է քո, հարգելի քաղաքացի, ճակատագիրը։

Ու այդպես՝ մինչև օրս։ Քաղաքացին քիմմաքրման պատվեր է տալիս ու բծախնդրորեն ստուգում է, թե ինչպես են իրեն սպասարկել։ Հագուստի, կահույքի պատվեր է տալիս ու դարձյալ պահանջկոտ է։ Իսկ, այ, նույն պահանջկոտ քաղաքացին ձեր՝ կապի դռան առաջ, անօգնական ու խեղճուկ մի մարդ է, որին ոչ թե դուք եք սպասարկում, այլ, որը կոչված է կատարել ձեր հանձնարարությունները, կարգադրությունները, իմանալ ձեր ամեն օր փոփոխվող հրամանները, սակագները, որոշումները։ Դուք այդպես էլ չտեսաք քաղաքացու մեջ մի սուբյեկտի, որին պարտավոր եք սպասարկել, հետո ձեր պահանջները ներկայացնել։ Երբ հեռախոսը կամ ռադիոն շաբաթներով, ամիսներով չեն աշխատում, դուք ունեք հարյուրավոր բացատրություններ, արդարացումներ՝ հոսանքն անջատվում է, հոսանքը թույլ է, գծերը փչացած են, քամին կտրել է լարերը, սարքավորումները հին են ու մաշված և նման բաներ։ Բայց ահա, երբ քաղաքացին 1—2 օր ուշացնում է ձեր վարձը (հեռախոսի կամ միջքաղաքային խոսակցության), պատիժները թափվում են գլխին։ Որպես կանոն պատիժները շատ են ու դաժան։

— Ես չգիտեմ, ինձ տվել են ցուցակ, ես էլ անջատել եմ,— ասում է ձեր հերթապահ հեռախոսավարուհին,— դիմեք միջքաղաքային ցանցին։

Դիմում ենք, բացատրում, որ վարձի ցուցակում չի եղել մեր անունը, կամ ներկայացնում վճարման կտրոնը կամ ապացուցում, որ պատվեր չի եղել, բայց վարձ է եկել չկայացած խոսակցության համար.

— Մեզ տվյալներ է տալիս ավտոմատ հեռախոսակայանը, գնացեք, պարզեք...

Ստացվում է, որ ձեր հիմնարկությունում թույլ տրրված անփութությունն ու թյուրիմացությունը քաղաքացին պետք է պարզի։ Իսկ ո՞ր քաղաքացին կարող է քաղաքի մի ծայրից մյուսը գնալ որևէ բան պարզելու։ Մնում է վճարել տույժը (տուգանքը) և շարունակել անարդարության հետ «խաղալ» գոյակցությունը։

Բարոյական ո՞ր իրավունքով ձեր համակարգը, առանց նշելու միջքաղաքային հեռախոսային խոսակցության օրը, հասցեն և տևողությունը, միայն հեռախոսահամարի ու վճարվելիք գումարի ցուցակներ է ուղարկում կապի բաժանմունք։ Քանի՜-քանի՜ դեպքեր են եղել, երբ մարդիկ դժգոհել են, որ ոչ մի տեղ չեն զանգել, բայց հաշիվ է եկել։

Իսկ մինչ դու գնում ես պարզելու, օրեր են անցնում, գալիս է նոր հաշիվը՝ այս անգամ արդեն տույժի հետ ու քաղաքացին նյարդայնացած դռներ է թակում կամ ընկալուչն ականջին՝ անհույս թվանշաններ է հավաքում։

Վերջերս ձեր էմիսարները շենքից-շենք, տնից-տուն ընկած ռադիովարձ են հավաքում, իսկ ամիսներով չաշխատած ռադիոյի համար դուք տուգանք տալի՞ս եք քաղաքացուն։ Իսկ ամիսներով չաշխատած հեռախոսի վարձը զիջո՞ւմ եք քաղաքացուն։ Թե որոշել եք ձեր համակարգի ֆինանսական վիճակը բարելավելու համար չխորշել մարդկանցից դրամ կորզելու ամեն միջոցից։ Հայտնում եմ ձեզ, պարոն նախարար, որ նույնիսկ երկու տարի վթարված հեռախոսը չի վերականգնվել, իսկ կապի բաժանմունքն առանց խղճի խայթի գանձել է քաղաքացու վարձը, նույնիսկ ցինիկաբար միջքաղաքային խոսակցության կանխավճար է պահանջել ու հետո էլ քաղաքացուն առաջարկել է սեփական միջոցներով վերականգնել վթարը։ Նույնը վերաբերում է ռադիոյին. բընակարաններ կան, որ ռադիոյի գիծ ու կետ չունեն, բայց տասնամյակներ շարունակ վճարել են ռադիոկետի համար՝ ջրի ու աղբահանության վճարների հետ։

Եվ ոչ ոք չի ամաչում, ոչ ոք պատասխան չի տալիս։

Հուլիսի 3-ին ներկայանում եմ կապի 15-րդ բաժանմունք՝ միջքաղաքային հեռախոսային խոսակցության վարձը տալու։ Ցուցակներն արդեն չկան։ Աշխատակցուհին բացատրում է, թե փոխվել է կարգը, առաջ ցուցակները բերում էին հաջորդ ամսվա 20—25-ից ու թողնում էին մինչև գալիք ամսվա 10-ը, իսկ հիմա բերում են հաջորդ ամսվա 10-ին և տանում՝ 30-ին։

— Բայց ես որտեղի՞ց իմանամ, որ նախարարությունը նոր հրաման է տվել և նաև այսօր հուլիսի 3-ն է, իսկ նախորդ երկու օրն էլ՝ հանգստյան օրեր էին։

Աշխատակցուհին ինքն էլ զարմանում է։ Այդ տառապանքը միայն մեր նըկատմամբ եք կիրառում, պարոն նախարար։ Ժամերի ճշտությամբ ձեր ո՞ր ծառայությունն է քաղաքացիների անհագանգերին ընթացք տալիս. թե կարծում եք չենք հասկանում, որ հանում եք ցուցակները, որ հետո «անբարեխիղճներին» պատժելու, տուգանելու նոր ցուցակներ ուղարկեք կապի բաժանմունքներ։

Հիմա շատ ենք խոսում երևույթների վերագնահատման մասին։ Ձեզ չի՞ թվում, որ համակարգի նման միակողմանի «պահանջկոտությունը» մարդկանց նկատմամբ, ում պարտավոր եք սպա՛-սա՛ր-կե՛լ, առնվազն կարելի է համարել մարդու իրավունքների անտեսում, ո՛չ բարոյական, ո՛չ արդարացի աշխատաոճ։ Կարող է վերակառուցման ու վերագնահատման ձեր համակարգը, պարոն նախարար, արմատական, սկզբունքային վերակառուցման։ Միայն ծիծաղ կարող է առաջացնել, երբ ապահովելով քաղաքացիների «քարանձավային» մակարդակի սպասարկումը, հաճախ խոսում եք շուկայական հարաբերությունների ու միջազգային գների մասին։ Ֆրանսիացին հեռանիչ կոդ հավաքելով կապվում է աշխարհի ցանկացած քաղաքի (այդ թվում և Երևանի) հետ։ Իսկ մենք էլի քանի՞ վերագնահատման ու վերաիմաստավորման տասնամյակներ պետք է ապրենք, որ կարողանանք Երևանի մի թաղամասից մյուսը զանգել կամ հնարավոր լինի միանալ 35, 39, 42, 46, 47, 56, 61, 63, 64, 65, 71, 72, 77 կոդերով հեռախոսներին, որոնց վերջերս ավելացան 56-ն ու 58-ը։

Մենք՝ քաղաքացիներս, հոգնել ենք այս դառը ծիծաղով, զավեշտական վիճակից։ Իսկ դո՞ւք...

Վլադիմիր ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ԾՆՆԴՅԱՆ ԳԻՇԵՐԸ

Իր անհատական ցուցահանդեսի բացումից հաշված օրեր առաջ նկարիչը ողբերգական դիպվածով հեռացել էր կյանքից: ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԹԱՐԶՅԱՆ: Սրահի մուտքի մոտ, նկարակալի վրա նկարչի վրձնի շոյանքին ու գուրգուրանքին էր սպասում անավարտ կտավը: Երիտասարդ կնոջ մարմին էր՝ հայտնված օրերի թոհուբոհում... Աշխատանքը վերնագրված էլ չէր... Ուրեմն անավարտ էր, շարունակվող էր նաև խոհը... Լուսանկարից նայում էր ինքը՝ Համբարձում Թարզյանը, իրեն հատուկ թեք ու թափանցող հայացքով::

Նա կարծես ինքն իր կանխակալ հոգեվիճակներով մոտեցավ ու մոտեցրեց ողբերգականը... կարծես նախապես զգում էր, որ այդքան մոտիկ է իր վախճանը... Ժամանակից առաջ գնացած մարդու հոգեվիճակ էր դա, ժամանակը սուր, շատ սուր զգացած արվեստագետի հոգեվիճակ...

«Մի լավ մարդու...»— այդպես էր ձոնում նա իր գործերի վերատպությունները՝ զգալով լավ մարդկանց արժեքն ու պակասը մեր կյանքում: Նրա աշխատանքները դիտելուց այն տպավորությունն է ստեղծվում, թե լսել ես շատ նուրբ երաժշտություն, որի հնչյունները անչափ հարազատ են: Այո, Համբարձում Թարզյանի աշխարհը շատ է նուրբ, շատ է հուզական: Եվ այդ բանաստեղծությունները արտահայտված են կանանց կերպարների միջոցով: Նկարիչը չի ձգտել արտաքին նմանության, դիմանկարային արտահայտության: Նա հասել է խոհական ընդհանրացումների, որոնց ասելիքը մտերիմ զրույց էր իր արվեստին անդրադարձող այցելուների հետ: Կանացի մարմնի էության մեջ նկարիչը փնտրում, գտնում է այն բարդ ներդաշնակությունը, որը անուն չունի, քանի որ շատ է բազմերանգ՝ «Բեատրիս», «Երեք գեղուհիներ», «Հանգստացող կինը», «Հովհարով հարսնացուն», «Կինը գամակում», «Լողացող կինը» և ուրիշներ...

Կնոջ արտաքին և ներքին նկարագրի բազմերանգության մեջ նկարչի համար հատկապես կարևոր է վայրկյանը, պահը, ուրեմն և տրամադրությունը՝ «Վեներա», «Երանություն», «Ինտիմ լույսի տակ», «Աղջիկը պատշգամբում», «Աղջիկներն արվեստանոցում», «Հայելու մեջ»: Այս շարքի հետաքրքիր աշխատանքներից է «Լուսնյակ գիշեր» (1988) կտավը: Մերկ կին է՝ բաց պատուհանի առջև պառկած: Պատուհանից ներս է հորդում օդը, երկինքը, լուսինը: Բնության և մարդու կապն է, դաշինքը, փոխձգողական ու փոխըմբռնման գեղեցկությունը: Գույների, գծերի մեջ մեղմ տխրություն կա, խորություն, լռություն:

Սովորաբար յուրաքանչյուր ստեղծագործության սյուժե աշխատում են բացատրել, պատմել: Ըստ իս, որքան էլ փորձենք թափանցել, փնտրել ստեղծագործության գաղափարի ներքերանգները, դարձյալ անմասն կմնանք, քանզի յուրաքանչյուր ճշմարիտ արվեստագետ ունի իր փիլիսոփայության խորքերը, որ միայն իրենն է և անհրաժեշտ, անպայման էլ չէ այն վերծանել ու մեր զգացածը նրա ստեղծողին վերագրելը: Ասածս, կարծում եմ, ավելի շատ վերաբերում է Համբարձում Թարզյանի նման բարդ ու նուրբ արվեստագետներին: «Քրիստոսի ծննդյան գիշերը»: ...Սա նկարչի նվիրական աշխատանքներից է:

Այդպես էլ վերնագրեցի խոսքս նրա մասին:

«Շնորհակալ լինեմ նկարչին այս աստվածային թեմային անդրադառնալու համար, նաև անդրադարձի սիրո արմատներին, քանի որ Քրիստոսի ծնունդը նաև սիրո, մարդկային մեծ ու առաքինի սիրո հաստատումն է: «Նա որ չի սիրում, Աստծուն չի ճանաչել, որովհետև Աստված սեր է: Սրանով Աստծո սերն երևեցավ մեզանում, որ Աստված իր միածին որդուն ուղարկեց աշխարհ, որ նորանով կյանք ունենանք»:

Ուշագրավ են նկարչի «Մայր Հայաստան», «Հայկական նատյուրմորտ», «Իմ Հայաստան» աշխատանքները: Այս յուղաներկ կտավները հայ մարդու ոգու կանչն են, սերը: Եվ դարձյալ ինքնատիպություն ու քնարականություն՝ «Դեղձերով նատյուրմորտ», «Տանձով նատյուրմորտ», «Ճերմակ տանձեր», «Նռներ»... Երկար նայում եմ հայկական մրգերին ու փորձում հասկանալ նկարչի տրամադրությունն այդ աշխատանքներն ստեղծելիս:

Ժամանակ է անցել նրա ցուցահանդեսից, սակայն այսօր էլ է աչքիս առջև նրա սևազգեստ կինը: Մարյան Սուսաննան մասնագիտությամբ մանկավարժ է, անմիջական ու մարդամոտ: Մեր զրույցը նկարչի ստեղծագործությունների շուրջն է... Նայում եմ կնոջ թախծոտ աչքերին, և աչքերիս առջև, կողք-կողքի շարվում են տարբեր տարիներին ստեղծված Թարզյանի աշխատանքները՝ «Սևազգեստ կինը», «Ռեքվիեմ», «Տխուր երգ», «Եղերերգ»... Ի՞նչ է սա, նախազգացո՞ւմ, թե ճակատագրական ուղենիշ...

Այո, Համբարձում Թարզյանի համար տրամադրությունը շատ էր կարևոր: Ես երբեք այդքան շոշափելի չէի զգացել, որ արվեստի գործերը խոսում են ոչ միայն ցուցադրված, համապատասխան լուսավորության առկայության պայմաններում, այլև այնպես խումբ-խումբ շարված, հենված արվեստանոցի պատերին... Ուշադրություն եմ դարձնում նկարների շրջանակներին, որոնց գույները ներդաշնակ են կտավների տրամադրության հետ: «Համբարձումի համար շրջանակը միշտ կարևոր է եղել: Նա ուղղակի ստեղծում էր շրջանակը՝ յուրաքանչյուր նկարի համար, հատուկ, հարմոնիկ...— լրացնում է կինը՝ Սուսաննան»:

Ամփոփելով խոսքս նկարչի մասին, նշեմ նաև ոճային անհատականությունը, որը շնչում է անալիտիկ կուբիզմի ոճային դրսևորումներով: Համբարձում Թարզյանի բանաստեղծական խառնվածքին հատուկ զգացմունքային շեշտված պոռթկումները, արտակարգ ձևերի համադրությամբ, ամբողջական են, բացատրվող ու հետաքրքիր: ...Նկարչի կտավները ցուցադրվել են Հարավսլավիայի, Գերմանիայի, ԱՄՆ-ի, Հնդկաստանի, Շրի-Լանկայի հեղինակավոր ցուցասրահներում: Նրա աշխատանքները ներկայացվել են նաև Հայաստանի պետական պատկերասրահում:

Կարինե ՍԱՄՎԵԼՅԱՆ

ՍԵՆՍԱՑԻԱ

Իսկ ինչո՞ւ ոչ

Մի քանի տարի առաջ հրապարակվեց սենսացիոն մի հաղորդագրություն, որի հեղինակներն անվերապահ պնդում և ապացուցում էին Սադամ Հուսեյնի և Իոսիֆ Ստալինի ազգակցական ուղղակի կապը:

Հիշեցնենք, որ ըստ տարածված համընդհանուր վարկածի «բոլոր ժողովուրդների հոր» որդին՝ Յակով Ջուղաշվիլին, երկրորդ համաշխարհայինի վերջին զոհվել էր ֆաշիստական համակենտրոնացման ճամբարում, քանի որ քարասիրտ հայրիկը հրաժարվել էր նրան փոխանակել ֆելդմարշալ Պաուլյուսի հետ:

Սակայն «Սոբեսեդնիկ» պարբերականի խմբագրությունը ձեռք էր բերել անհերքելի ապացույցներ այն մասին, որ Յակովը փրկվել է, հիտլերականների կողմից փոխադրվել Մերձավոր Արևելք, ուր փորձել են նրան փոխանակել դաշնակից զորքերի ումն գեներալի հետ: Այդ փոխանակությունը կատարվե՞լ է, թե՞ ոչ, հայտնի չէ: Սակայն պատերազմի ավարտից հետո Յակովը Յաղուբ Ջիգա անունով հաստատվել է Իրաքում և դարձել Իրաքի պրեզիդենտ Սադամ Հուսեյնի մոր առաջին ամուսինը:

Այս, իսկապես սենսացիոն հաղորդագրությունը արևմուտքում ունեցավ ընդդիմախոսներ, որոնք պնդում էին, թե Սադամ Հուսեյնը ծնվել է 1937 թվականին, և ոչ մի կերպ չի կարող լինել Յակով Իոսիֆովիչի որդին, քանի որ այդ ժամանակ Ստալինի որդին ապրում էր Մոսկվայում և ընդամենը 15 տարեկան էր:

Ընդդիմախոսների այս հիմնավոր կռվանը կարող էր անառարկելի լինել, եթե չլիներ մի կարևոր «բայց»: Այդ «բայցի» էությունն այն է, որ Սադամ Հուսեյնն իրականում ծնվել է 1947 թվականին: Եվ ահա թե ինչու Պատերազմի ավարտից հետո Ստալինին տեղեկացնում են, որ Յակովը փրկվել է, ապրում է Իրաքում և արու զավակ է ունեցել: Երկրաքաղաքական նկատառումները հուշում են Ստալինին՝ ընդունել հեռատես որոշում: Իր իրաքյան թոռնիկի համար նա կանխանշել էր հատուկ դեր և, որպեսզի թաքցնի ազգակցության փաստը, կարգադրեց կեղծել ապագա պրեզիդենտի ծննդյան վկայականը՝ Սադամի ծնունդը տեղափոխելով 10 տարի հետ, այսինքն՝ 1937 թվական:

Մոսկովյան առաջին օրինակելի տպարանում տպվեցին ծննդյան փաստաթղթերը (տպարանի արխիվում մինչև օրս պահպանվել են կաղապարները) և շուտափույթ ուղարկվեցին արտասահման՝ Իրաք:

«Սոբեսեդնիկի» վարկածը շատ համոզիչ բացատրում էր նախկին խորհրդային Միության և Իրաքի ամուր և անքակտ բարեկամությունը: Նայեցեք իրաքյան լիդերի դեմքին, մի՞թե նա նման է 60 տարեկանի...

«ՍՈԲԵՍԵԴՆԻԿ»

Ինչ կլիներ, եթե... կամ Մեսրոպ Մաշտոցի սխալը

Իրոք, ասված է տաղանդավոր, իմաստուն, մեծ ինֆորմատորի արժանապատվությանը վայել:

Ինչ կլիներ, եթե ոչինչ չլիներ...

Մաթեմատիկայից հայտնի է, որ եթե որևէ թիվ բաժանվի ոչնչի՝ զրոյի, կստացվի անվերջություն: Քանի որ անսահման է տիեզերքը, անսահման են մարդկային բանականությունն ու միտքը, կնշանակի այն, ինչ կա, ինչ-որ ժամանակ, մեզանից առաջ բաժանվել է զրոյի, այսինքն՝ ոչնչի: Եվ հենց այդ ոչնչի բաժանումը, ոչնչի մասերը տալիս են այն փայլուն արդյունքը, որ կոչվում է անվերջություն:

Դիցուք, վերցնենք մի հիմնարկ: Այն աշխատում է միջակ, միջակության համբավ ունի: Ուրեմն, ինչպե՞ս անել, որ դուրս գա այդ վիճակից և անմահության (անվերջության) ճանապարհը բռնի: Պարզվում է, դա այնքան էլ դժվար գործ չէ. բավական է այդ ոլորտի գլուխ նստեցնել մի զրոյի, հետո բոլոր ենթականերին բաժանել ի տնօրինություն նրան, կստացվի փայլուն արդյունք: Ներական բաժանած զրո ղեկավարի, հավասար է անվերջության:

Այս պարզ ճշմարտությունը, ցավոք, չի կիրառվում ամենուր, իսկ ահա՛ ժողովրդական կրթության բնագավառում փայլուն արդյունք է տվել: Համենայնդեպս էքսպերիմենտի շնորհիվ անվերջ են ոչ միայն կրթահամակարգի հեռանկարները, այլև անվերջ են դժգոհությունները ու տարակուսանքները:

Ցավոք, Մեսրոպ Մաշտոցը առաջին դպրոցը բացելիս հաշվի չի առել մեր նորօրյա տաղանդների կարծիքը և, ամենակարևորը, չի կարդացել ՀՀ «Մխիթար Սեբաստացի» կրթական համալիրի «Ճաղիկ» հրատարակչության «Մայրենի գիրք-տետրը» (հեղինակ՝ Մարետ Սիմոնյան), որը գուցե եկող տարվանից բաժանվի այն դպրոցականներին, ովքեր միամտաբար «բաժանորդագրվել» են նոր դասագրքերին: Դե, ինչ, սիրելի մանկավարժներ, խորհելու դեռ 45 օր ունենք, ծանոթացեք, թե ինչ եք դասավանդելու 1995-ի սեպտեմբերի 1-ից՝ Գիտելիքի օրվանից:

ԻՆՉ ԿԼԻՆԵՐ

— Եթե ես հսկա լինեի
— Եթե մրջյունները մարդկանցից մեծ լինեին
— Եթե տները ծառերից կախված լինեին
— Եթե ծաղիկները հողին կպած չլինեին
— Եթե պաղպաղակները դաշտում աճեին
— Եթե ականջներս երկարեին
— Եթե ճանապարհները ոչ մի տեղ չտանեին
— Եթե մարդիկ ոչ մի բանից չլինեին
— Եթե ամպերը անտառում ծաղկեին
— Եթե ծառերը թարս աճեին
— Եթե մարդիկ բերան չունենային
— Եթե մկները կնճիթ ունենային
— Եթե բոլոր գույները չքանային
— Եթե բոլոր մարդիկ միասին մի գլուխ ունենային:

(Այս վերջինին ուզում ենք, այնուամենայնիվ, պատասխանել. ինչ ահավոր կլիներ, եթե բոլոր մարդիկ ունենային այն մեկի գլուխը, որին նրանք ի նկատի ունեն— խմբ.):

ՍԱ ԻՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆ Է

Ամենայն հավանականությամբ, առօրյա կյանքում կանխազգացումն ավելի հաճախ է մարդկանց օգնում, քան մենք պատկերացնում ենք: Ամերիկացի մաթեմատիկոս Վ. Կոքսը հսկայական վիճակագրական նյութ է կուտակել աղետի ենթարկված գնացքների մասին: Մի քանի տարի շարունակվող նրա հետազոտությունները պարզել են, որ այն գնացքներում, որոնք հետո պիտի աղետի ենթարկվեին, որպես կանոն միշտ էլ սովորականից քիչ ուղևորներ են եղել: Կոքսը սա վերագրում է մարդկանց կանխազգացմանը: Ճշմարի՞տ է այս վարկածը, չգիտենք: Բայց սույն վիճակագրությունը ճշտված իրողություն է:

Հովհաննես Այվազովսկի, Ալեքսանդր Սպենդիարյան: Մեր արվեստի երկու հսկաների անվան հետ են կապված Ղրիմի Թեոդոսիա, Յալթա, Սուդակ քաղաքները: Մեծ երաժիշտն այստեղ ստեղծեց իր «Ղրիմյան էսքիզները», իսկ նկարիչը աշխարհին պարգևեց իր «Ծովը...»:
Հովհաննես Այվազովսկու տուն-թանգարանը յուրահատուկ ուխտատեղի է, ուր ամեն ամառ գալիս են հազարավոր զբոսաշրջիկներ, այդ թվում և նկարիչներ: Վերջիններիս համար այս տունը սրբավայր է՝ մի քիչ էլ շուկայական նոր հարաբերությունների կնիքով: Նկարում են ու նույն տեղում վաճառում իրենց ստեղծագործությունները, ուխտագնաց արվեստագետները:

ԱՂԹԱՄԱՐ: Նեմրութ սար, Կտուց կղզի... Վանա լիճ... Քանի կարոտակեզ տեսուններ կան այս մեկ լուսանկարում: Փոխվում են ժամանակները, մարդիկ, մնում է հավերժականը, որ մարդու ու բնության ներդաշնակ ստեղծագործությունն է: Նույնն է, և ասես հազար տարի առաջ արված լինի այս լուսանկարը՝ նույն Աղթամարն ու Սուրբ Խաչ եկեղեցին, նույն Նեմրութ սարը, նույն Վանա լճի խաղաղ ծփանքը:

Մրցույթ

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտը հայտարարում է մրցույթ՝ հետևյալ տեղերի համար.

1. ԲԱԺՆԻ ՎԱՐԻՉՆԵՐ (գիտության թեկնածու կամ դոկտոր)
   ա) Հայաստանի վաղ հնագիտություն
   բ) Հայաստանի միջնադարյան հնագիտություն
   գ) Հայ վիմագրություն
   դ) Հայ ազգագրություն
   ե) էթնոսոցիոլոգիա
   զ) Հայ բանահյուսություն
   է) Բանահյուսական սկզբնաղբյուրների վավերացում:

Դիմումների ընդունման ժամկետը մեկ ամիս՝ սույն հայտարարությունը հրապարակելու օրից: Լրացուցիչ հարցերով դիմել հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ, հասցեն՝ Չարենցի 15, հեռ.՝ 55-68-96:

ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ

ԺՊԻՏՆԵՐ

Գյուղական խանութում անորոշ տարիքի և դեմքի մի կին ցախավել է ընտրում: Տակն ու վրա անելով ամբողջը, նա վաճառողից պահանջում է պահեստից էլի ցախավելներ բերել: Վերջապես նա ընտրում է մեկը և վճարում:

Քրտինքի մեջ կորած, զայրացած վաճառողը հարցնում է.

— Տիկին, ցախավելը փաթաթե՞մ, թե դուք հենց դրանով էլ կթռչե՞ք:

°°°

Աշխարհահռչակ նկարիչ Պիկասոն գալիս է Լոնդոն: Հենց կայարանում գողանում են նրա ժամացույցը: Ոստիկանության կոմիսարը հարցնում է.

— Դուք որևէ մեկին կասկածո՞ւմ եք:

— Այո, ես լավ եմ հիշում մեկին, որն օգնեց ինձ դուրս գալ վագոնից:

— Դուք նկարիչ եք, պարոն Պիկասո, փորձեք նկարել նրան:

Երեկոյան կողմ Պիկասոյի նկարի հիման վրա Լոնդոնի ոստիկանությունը գողության կասկածանքով ձերբակալեց երեք ծերունու, երկու պառավ կնոջ, երկու տրոլեյբուս և 4 լվացքի մեքենա:

°°°

Երկու ընկերներ գիշերելու մնացին գավառական մի փոքրիկ հյուրանոցում: Առավոտյան մեկը մյուսին հարցնում է.

— Դե, ինչպե՞ս քնեցիր:

— Զզվելի: Պարզվում է անկողնուս մեջ սատկած փայտոջիլ կար:

— Պահ, սատկած փայտոջիլն ինչպե՞ս կարող էր անհանգստացնել քեզ:

— Սատկածը, իհարկե, չէր կարող, բայց բանն այն է, որ նրա քաղաքացիական հոգեհանգստին ու թաղմանը մասնակցելու համար հավաքվել էին հանգուցյալի բոլոր հարազատները:

«НПАТАК»— ГАЗЕТА НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ НАУК РА

"NPATAK" NEWSPAPER OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES REPUBLIC OF ARMENIA

Տնօրեն՝ Լավրենտի ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ Գլխավոր խմբագիր՝ Վլադիմիր ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍՑԵՆ. Երևան—19, Մարշալ Բաղրամյան 24 բ, հեռախոս՝ 22-44-28:
Թերթը տպագրվել է ՀՀ կառավարության «Պարբերական» հրատարակչությունում: Հանձնված արտադրության 2: Դասիչ՝ 69288: Գրանցման վկայական 888: Ստորագրված է տպագրության 14.07.1995 թ.: